

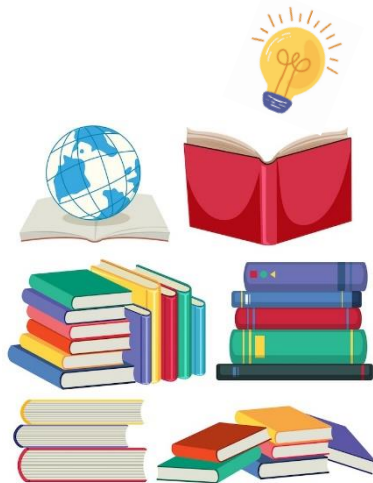
เอกสารประกอบการบรรยาย

หลักสูตรการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างคุณลักษณะ
4 ประการ เพื่อยกระดับความฉลาดรู้ (PISA) ด้านการอ่าน

ภายใต้โครงการ “การพัฒนาคุณลักษณะ 4 ประการ เพื่อยกระดับความฉลาดรู้
โดยการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะสู่โรงเรียนต้นแบบเชิงพื้นที่
ในจังหวัดบุรีรัมย์”

ดำเนินงานโดย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

โมดูลที่ 5 การนิเทศแบบ Coaching และ PLC

วิทยากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณภัทร เซาว์นวม

อาจารย์อุภาวรรณ นามศิริณ

(สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์)

โมเดลที่ 5 การนิเทศแบบ Coaching และ PLC

วัตถุประสงค์รายโมเดล:

- 1) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการนำไปใช้ในชั้นเรียน (Reflection on Practice) ให้ครูผู้เข้าอบรมสามารถนำเสนอประสบการณ์ ปัญหา ความท้าทาย และความสำเร็จ จากการนำแผนการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือประเมินเชิงสถานการณ์ตามกรอบ PISA 2025 ไปทดลองใช้จริงกับผู้เรียน
- 2) เพื่อพัฒนาทักษะการนิเทศแบบชี้แนะเชิงปัญญา (Cognitive Coaching Skills) ให้ครูผู้เข้าอบรมสามารถสวมบทบาทเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Critical Friend) ที่มีทักษะในการรับฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) และสามารถตั้งคำถามกระตุ้นคิด เพื่อให้เพื่อนครูมองเห็นจุดบอดและค้นพบแนวทางพัฒนาการสอนได้ด้วยตนเอง
- 3) เพื่อวิเคราะห์ร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน (Collaborative Student Data Analysis) ให้ครูนำหลักฐานเชิงประจักษ์ เช่น ผลงานหรือกระตาคำตอบของนักเรียน มาเปิดวงวิเคราะห์ร่วมกันในกระบวนการ PLC เพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องทางปัญญาและตรวจสอบระดับการเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการ
- 4) เพื่อสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีและสร้างนวัตกรรมการสอน (Synthesizing Best Practices) ให้ครูสามารถถอดบทเรียนจากการปฏิบัติงาน นำไปสู่การปรับปรุงแผนการสอน (Lesson Study) และรวบรวมเป็นนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่สามารถเป็นต้นแบบให้แก่สถานศึกษาอื่น
- 5) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาชีพที่เข้มแข็ง (Building Professional Networks) ให้ครูเกิดความตระหนักว่าการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างก้าวกระโดด ไม่สามารถทำได้ด้วยความพยายามเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยพลังของชุมชนการเรียนรู้เพื่อประคับประคองและสนับสนุนจิตวิญญาณความเป็นครูซึ่งกันและกัน

ผลลัพธ์การเรียนรู้รายโมเดล

1) ความสามารถในการวิเคราะห์และสะท้อนจุดเด่นของการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ ครูผู้เข้าอบรมสามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าแผนการจัดการเรียนรู้และชุดข้อสอบเชิงสถานการณ์ที่ตนเองสร้างขึ้น มีจุดแข็งในการกระตุ้นกระบวนการทางปัญญาตามกรอบความฉลาดรู้ด้านการอ่าน PISA 2025 ในระดับใด และสามารถบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการได้อย่างกลมกลืนโดยไม่ยืดเยื้อหรือไม่ การสะท้อนคิดในขั้นนี้ครูจะต้องใช้หลักฐานเชิงประจักษ์จากการปฏิบัติงานจริง ซึ่งได้แก่ ร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียน (Student Learning Traces) กระตาคำตอบ หรือพฤติกรรมกรอภีปรายในชั้นเรียน มาเป็นกระจกสะท้อนความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอน (ทิตินา แคมมณี, 2564)

ตัวอย่างเช่น ในการจัดการเรียนรู้เรื่องพลวัตภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยวระดับโลก ครูสามารถสะท้อนจุดเด่นของตนเองในวง PLC ได้ว่า การออกแบบชุดสถาปัตยกรรมทางปัญญาโดยใช้ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ที่มีมุมมองขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มนักลงทุนและกลุ่มอนุรักษ์ เป็นจุดแข็งที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) ในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ครูยังสามารถชี้ให้เห็นว่า การตั้งคำถามที่ท้าทายให้นักเรียนสวมบทบาทเป็นผู้นำชุมชนเพื่อเสนอแนวทางแก้ปัญหา ได้ช่วยดึงศักยภาพของผู้เรียนในการแสดงออกถึง "การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" และ "การเป็นพลเมืองที่ดี" ได้อย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นความสำเร็จในการแปลงอุดมคติทางนโยบายให้กลายเป็นการปฏิบัติในชั้นเรียนภาษาไทยได้อย่างงดงาม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

2) ความสามารถในการสืบค้นและระบุจุดที่ต้องพัฒนาในการจัดกระบวนการเรียนรู้และเครื่องมือวัดผล ผลลัพธ์การเรียนรู้ในข้อนี้ท้าทายให้ครูเปิดใจยอมรับและค้นหาข้อบกพร่อง (Blind Spots) ในการทำงานของตนเอง ครูต้องสามารถประเมินได้ว่าเหตุใดผู้เรียนบางกลุ่มจึงไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการอ่านขั้นสูงได้ และข้อจำกัดนั้นเกิดจากกลยุทธ์การสอน การคัดเลือกสื่อตัวบท หรือความไม่ชัดเจนของเกณฑ์การประเมินแบบรูบริก การมีวุฒิภาวะในการมองเห็นจุดอ่อนของตนเองโดยไม่กล่าวโทษผู้เรียน คือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาวิชาชีพที่ยั่งยืนและการสร้างความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ตัวอย่างเช่น จากการตรวจกระดาษคำตอบของนักเรียนด้วยเกณฑ์ประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) ครูอาจสะท้อนจุดที่ต้องพัฒนาได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีข้อบกพร่องระดับการตีความ (Interpretation Fallacy) โดยนักเรียนไม่สามารถเข้าใจความหมายแฝงหรือการใช้วาทศิลป์โน้มน้าวใจในบทความโฆษณาชวนเชื่อได้ ครูจึงสะท้อนความตระหนักว่า จุดที่ตนเองต้องเร่งพัฒนาคือการสร้าง "นั่งร้านทางปัญญา" (Scaffolding) ให้หนาแน่นขึ้นในแผนการสอนรอบถัดไป เช่น การเพิ่มกิจกรรมการถอดรหัสคำศัพท์และการวิเคราะห์ตรรกะวิบัติก่อนที่จะให้นักเรียนลงมือทำข้อสอบสถานการณ์ รวมไปถึงการต้องปรับปรุงคำสั่งในข้อสอบให้มีความรัดกุมและลดความกำกวมลง เพื่อให้เครื่องมือวัดผลสามารถจำแนกความสามารถของนักเรียนได้อย่างเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น (OECD, 2024)

3) ความสามารถในการเปิดรับและบูรณาการข้อมูลป้อนกลับจากกระบวนการ Coaching และ PLC ครูผู้เชี่ยวชาญสามารถนำข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ที่ได้รับการตั้งคำถามกระตุ้นคิดของผู้นิเทศ (Coach) และข้อเสนอแนะจากเพื่อนครูในวงชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มาสังเคราะห์และผนวกเข้ากับการประเมินตนเอง ครูในยุคใหม่จะไม่มองว่าการวิพากษ์วิจารณ์แผนการสอนจากเพื่อนร่วมวิชาชีพเป็นการจับผิด แต่จะถือว่าเป็นสมาชิกในวง PLC คือกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Critical Friend) ที่ช่วยเปิดมุมมองและตั้งคำถามเชิงลึกที่ครูอาจมองข้ามไปในขณะที่กำลัง่วนอยู่กับการสอนในหน้างาน (Hargreaves & Fullan, 2012)

ตัวอย่างเช่น เมื่อครูนำเสนอผลการจัดการเรียนรู้และกระดาษคำตอบของนักเรียนในวง PLC ผู้นิเทศอาจใช้ทักษะการชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) โดยตั้งคำถามว่า "จากการที่นักเรียนบางคนเสนอทางออกเชิงอคติและใช้ถ้อยคำรุนแรงโจมตีฝ่ายตรงข้ามในกระดาษคำตอบ ครูคิดว่าในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเรา ยังขาดพื้นที่ส่วนใดที่ทำให้นักเรียนไม่เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น" ครูสามารถสะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้ในข้อนี้ด้วยการยอมรับและวิเคราะห์ว่า ตนเองอาจมุ่งเน้นแต่ทักษะการเขียนโต้แย้งทางภาษา จนหลงลืมการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safe Space) เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกรับฟังความเห็นต่าง การสะท้อนคิดจากการรับฟังเพื่อนครูนี้ จะช่วยให้ครูเข้าใจศิลปะของการสร้าง "พื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4) ความสามารถในการสร้างพันธสัญญาและวางแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลลัพธ์การเรียนรู้ขั้นสูงสุดของกระบวนการสะท้อนคิดในโมเดลนี้ คือการที่ครูสามารถปรับเปลี่ยนข้อค้นพบจากจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนา ไปสู่การกำหนดทิศทางในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ในวงรอบถัดไป (Action Plan) ครูสามารถเขียนเป้าหมายการพัฒนาตนเองที่ชัดเจน วัดผลได้ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การสะท้อนคิดที่ดีจะต้องไม่จบลงเพียงแค่การรับรู้ปัญหาหรือการบ่นระบายความเครียด แต่ต้องนำไปสู่การสร้างสรณวัตรกรรมการสอน หรือการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เพื่อยกระดับวิชาชีพอย่างเป็นระบบ (Schön, 1983)

แนวทางการพัฒนาครูประจำโมดูล:

รูปแบบการนิเทศที่เน้นโครงสร้างความรู้ด้านการอ่าน การแก้ปัญหาจากการใช้ประเภท บทอ่าน และการวิเคราะห์ข้อสอบที่ใช้ประเมินผลจริง

การขับเคลื่อนหลักสูตรเพื่อยกระดับสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อาศัยกลไกการนำไปปฏิบัติที่เข้มแข็ง การนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้ครูภาษาไทยสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สาระสำคัญในส่วนนี้จึงมุ่งเน้นการเจาะลึกกระบวนการนิเทศที่เชื่อมโยงกับสถาปัตยกรรมทางปัญญาตามกรอบ PISA 2025 การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดจากการเลือกใช้สื่อตัวบท และการนำผลการประเมินจริงมาเป็นฐานในการพัฒนา ซึ่งสามารถจำแนกเป็นลำดับข้อได้ดังต่อไปนี้

1. การนิเทศที่เน้นโครงสร้างความรู้ด้านการอ่าน (Coaching on Reading Literacy Structure)

การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 และกรอบการประเมิน PISA 2025 ไม่สามารถบรรลุผลได้ด้วยการอบรมเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยกระบวนการติดตามและสนับสนุนอย่างใกล้ชิดผ่านการนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากระบบการนิเทศที่เน้นการตรวจสอบและประเมินผล มาสู่การสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางวิชาการ (Psychological Safe Space) โดยผู้นิเทศจะทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Critical Friend) ที่ใช้กระบวนการตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้ครูผู้สอนเกิดการตระหนักรู้และสะท้อนคิด (Reflection) ถึงสถาปัตยกรรมการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของตนเอง (Costa & Garmston, 2015)

การนิเทศในลักษณะนี้จะมุ่งเน้นไปที่การตรวจสอบโครงสร้างความรู้ด้านการอ่านทั้ง 3 ระดับ ควบคู่ไปกับการประเมินว่าแผนการสอนนั้นสามารถสอดคล้องคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างแนบเนียนหรือไม่ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครูภาษาไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงขอยกตัวอย่างกระบวนการนิเทศที่เน้นโครงสร้างความรู้ด้านการอ่านในแต่ละระดับดังต่อไปนี้

1) การนิเทศเพื่อยกระดับคำถามชั้นการค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve) ในระดับพื้นฐานที่สุดนี้ ครูผู้สอนมักมีความคุ้นชินกับการตั้งคำถามที่ให้นักเรียนมองหาคำตอบที่ปรากฏชัดเจนในตัวบท อย่างไรก็ตาม ในนิเวศสารสนเทศยุคปัจจุบัน ข้อมูลมักถูกนำเสนออย่างซับซ้อนและมีข้อมูลขยะ (Noise) ปะปนอยู่มาก ผู้นิเทศจึงต้องใช้คำถามชี้แนะเพื่อให้ครูออกแบบคำถามที่ทำทลายความรอบคอบของผู้เรียน

ตัวอย่างการนิเทศ: ครูผู้สอนนำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้อินโฟกราฟิกประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววิถีชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งประกอบด้วยตัวเลขสถิติ ภาพประกอบ และข้อความเชิญชวน คำถามเดิมที่ครูเตรียมไว้คือ "อินโฟกราฟิกนี้แนะนำให้ไปเที่ยวที่อำเภอใดบ้าง" ผู้นิเทศใช้คำถามชี้แนะ: "จากรูปแบบของตัวบทไม่ต่อเนื่องที่มีข้อมูลหลากหลายนี้ ครูคิดว่าเราจะปรับคำถามอย่างไรให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการสแกนหาข้อเท็จจริงเชิงตัวเลข เพื่อแยกแยะออกจากข้อความที่เป็นเพียงคำโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งจะช่วยฝึกฝนความเชื่อสัตย์ต่อข้อมูลอันเป็นพื้นฐานของการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" ผลจากการสะท้อนคิด: ครูผู้สอนตระหนักถึงความสำคัญของการค้นหาข้อมูลเชิงลึก จึงปรับคำถามใหม่เป็น "จากอินโฟกราฟิกดังกล่าว

จรรยาบรรณเชิงสถิติอย่างน้อย 2 ประการที่ยืนยันว่าการท่องเที่ยวชุมชนช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่คนในท้องถิ่น" การปรับคำถามนี้ทำให้นักเรียนต้องใช้ความพยายามในการกวาดสายตาและดึงข้อมูลที่ตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น (OECD, 2024)

2) การนิเทศเพื่อยกระดับคำถามขั้นการรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret) ในระดับนี้ ผู้เรียนต้องสามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากหลากหลายย่อหน้าหรือตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) เพื่อหาข้อสรุปหรือตีความนัยยะแฝง ผู้นิเทศมีบทบาทสำคัญในการชวนให้ครูตรวจสอบว่า ตัวบทที่นำมาใช้นั้นมีความขัดแย้งหรือมีมุมมองที่แตกต่างกันเพียงพอที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเปรียบเทียบหรือไม่

ตัวอย่างการนิเทศ: ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมโดยใช้ตัวบท 2 แหล่งเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยในโลกออนไลน์ แหล่งที่ 1 เป็นบทความของวัยรุ่นที่สนับสนุนการใช้คำสแลงเพื่อความรวดเร็วและเป็นพลวัตของภาษา แหล่งที่ 2 เป็นบทความของนักวิชาการที่แสดงความกังวลต่อความวิบัติของหลักภาษา คำถามเดิมของครูคือ "บทความทั้งสองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยอย่างไร" ผู้นิเทศใช้คำถามชี้แนะ: "ครูคิดว่าคำถามนี้ลุ่มลึกเพียงพอที่จะดึงให้นักเรียนเห็นถึง 'อคติ' หรือ 'น้ำเสียง' (Tone) ของผู้เขียนทั้งสองฝ่ายหรือไม่ เราจะตั้งคำถามอย่างไรให้นักเรียนได้แสดงสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งจะนำไปสู่การประเมินการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" ผลจากการสะท้อนคิด: ครูผู้สอนสะท้อนคิดและปรับคำถามเป็น "จงเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาและน้ำเสียงที่ผู้เขียนทั้งสองแหล่งใช้ในการโน้มน้าวผู้อ่าน พร้อมทั้งวิเคราะห์ว่าเหตุใดผู้เขียนทั้งสองจึงให้คุณค่ากับพลวัตของภาษาไทยแตกต่างกัน" คำถามนี้บีบบังคับให้นักเรียนต้องบูรณาการความเข้าใจข้ามตัวบทและถอดรหัสเจตนาของผู้เขียนได้อย่างแยกแยะ (ทศนา เขมมณี, 2564)

3) การนิเทศเพื่อยกระดับคำถามขั้นการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) และการบูรณาการคุณลักษณะ นี่คือการสร้างการประเมินขั้นสูงสุดตามกรอบ PISA และเป็นจุดที่เชื่อมโยงกับพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างทรงพลังที่สุด ผู้นิเทศจะต้องท้าทายให้ครูสร้าง "สถานการณ์จำลอง" ที่บีบบังคับให้นักเรียนต้องนำความรู้และค่านิยมของตนเองมาประเมินข้อมูล และตัดสินใจแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคม

ตัวอย่างการนิเทศ: ครูผู้สอนนำเสนอแผนการสอนที่ใช้ข่าวความขัดแย้งระหว่างการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในชุมชนกับการรักษาวิถีดั้งเดิมของชาวบ้าน คำถามเดิมของครูคือ "ถ้านักเรียนเป็นชาวบ้าน นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรกับการสร้างโรงงาน" ผู้นิเทศใช้คำถามชี้แนะ: "คำถามนี้อาจยังเน้นที่การใช้อารมณ์ความรู้สึกส่วนตัว ครูคิดว่าเราจะปรับสถานการณ์อย่างไร ให้นักเรียนต้องชั่งน้ำหนักข้อมูลทางสถิติ เศรษฐกิจจากฝั่งนายทุน ควบคู่กับข้อมูลผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากฝั่งชาวบ้าน เพื่อให้นักเรียนได้แสดงออกถึงวุฒิภาวะในการเป็นพลเมืองที่ดีและการมีงานทำและมีอาชีพที่รับผิดชอบต่อส่วนรวม" ผลจากการสะท้อนคิด: ครูผู้สอนทบทวนและออกแบบสถานการณ์ใหม่ที่ทรงพลังขึ้นเป็น "หากนักเรียนได้รับเลือกเป็นตัวแทนเยาวชนในคณะกรรมการไกล่เกลี่ยระดับจังหวัด นักเรียนจะเสนอแผนประนีประนอมอย่างไรเพื่อรักษาสสมดุลระหว่าง 'การสร้างงานและรายได้ให้แก่คนรุ่นใหม่' กับ 'การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน' จงนำเสนอแผนงานโดยอ้างอิงหลักฐานและข้อโต้แย้งจากบทอ่านทั้งสองแหล่งมาสนับสนุนตรรกะของนักเรียน" การปรับเปลี่ยนนี้เป็นการเปิดพื้นที่ให้ครูสามารถประเมินกระบวนการคิดวิพากษ์และสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

4) การสร้างชุมชนแห่งการสะท้อนคิดผ่านกระบวนการนิเทศ (Building a Reflective Community)

นอกจากการชี้แนะเป็นรายบุคคลแล้ว ผู้นิเทศควรสนับสนุนให้ครูนำข้อค้นพบจากการปรับปรุงแผนการสอนเหล่านี้ เข้าสู่วงสนทนาในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของสถานศึกษา การที่ครูภาษาไทยได้นำสถาปัตยกรรมคำถามที่ผ่านการ Coaching มาแลกเปลี่ยนกัน จะช่วยให้เกิดการขยายผลและสร้างคลังข้อสอบเชิงสถานการณ์ที่ได้มาตรฐานระดับสากล ผู้นิเทศจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในวง PLC โดยชวนให้ครูร่วมกันวิเคราะห์ "คำตอบของนักเรียน" ที่เกิดจากคำถามเหล่านั้น เพื่อตรวจสอบว่าเครื่องมือที่ออกแบบไว้นั้นสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนทะลุขีดจำกัดทางความคิดได้จริงหรือไม่ การนิเทศที่เน้นโครงสร้างความฉลาดรู้ด้านการอ่าน จึงไม่ใช่เพียงกระบวนการตรวจสอบเอกสาร แต่เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน เพื่อนำไปสู่การขจัดอุปสรรคและคุณธรรมของเยาวชนอย่างยั่งยืน

2. การแก้ปัญหาจากการใช้ประเภททอ่าน (Solving Problems Regarding Text Types) การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 เรียกร้องให้ผู้เรียนต้องเผชิญกับนิเวศสารสนเทศที่ซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ที่มีมุมมองขัดแย้งกัน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติเมื่อครูผู้สอนนำนวัตกรรมนี้ไปใช้จริงในชั้นเรียน มักพบอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางไม่ให้ผู้เรียนสามารถแสดงศักยภาพทางปัญญามากมายได้อย่างเต็มที่ อุปสรรคเหล่านี้มักเกิดจากตัวบทมีความยาวเกินไป คำศัพท์มีความยากระดับวิชาการ หรือตัวบทที่นำมาไม่มีมิติความขัดแย้งที่ชัดเจนพอที่จะกระตุ้นการคิดวิพากษ์ (Critical Thinking)

กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะพื้นที่ปลอดภัย (Safe Space) ที่ครูสามารถนำสื่อตัวบทที่พบปัญหามาวิพากษ์และปรับปรุงร่วมกัน เพื่อคลายกำแพงความยากและเปลี่ยนรูปตัวบทให้เป็นนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียน (วิจารณ์พานิช, 2555)

เพื่อขยายผลและสร้างความเข้าใจอย่างลุ่มลึกเกี่ยวกับการแก้ปัญหาดังกล่าว จึงขอเสนอตัวอย่างกระบวนการวิเคราะห์และแก้ปัญหาจากการใช้ประเภททอ่านในวง PLC ที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับบริบทโลกยุคดิจิทัล โดยแบ่งออกเป็น 4 กรณีศึกษาหลักดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1 การแก้ปัญหาภาวะข้อมูลล้นทะลัก (Information Overload) และความซับซ้อนของคำศัพท์

ปัญหาที่พบบ่อยที่สุดประการแรกคือการที่ครูเลือกใช้บทความวิชาการหรือเอกสารทางกฎหมายที่มีความยาวและเต็มไปด้วยศัพท์เฉพาะทาง เมื่อนักเรียนกลุ่มอ่อนหรือกลุ่มปานกลางต้องเผชิญกับตัวบทเหล่านี้ ภาระทางปัญญา (Cognitive Load) จะพุ่งสูงขึ้นจนเกิดความเหนื่อยล้า และปฏิเสธที่จะอ่านตัวบทให้จบ ทำให้ไม่สามารถไปถึงขั้นการประเมินและสะท้อนคิดได้

สถานการณ์ปัญหาในชั้นเรียน

ครูภาษาไทยนำเสนอในวง PLC ว่าได้นำบทความเรื่อง "ข้อกำหนดทางกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ปัญญาประดิษฐ์ (AI Copyright) และผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสร้างสรรค์" ความยาว 3 หน้ากระดาษเอสี่ มาให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอ่าน เพื่อหวังจะประเมินคุณลักษณะด้านการมีงานทำและมีอาชีพ แต่นักเรียนไม่สามารถจับใจความได้และทำข้อสอบไม่ได้

กระบวนการแก้ปัญหาผ่าน PLC สมาชิกในวง PLC วิเคราะห์ร่วมกันและเสนอให้ใช้กลวิธีการย่อยข้อมูล (Chunking) และ การใช้เครื่องมือจัดระบบความคิด (Graphic Organizers) เข้ามาช่วย โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบตัวบทดังนี้

แหล่งที่ 1 ปรับเป็นตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Text) เปลี่ยนเนื้อหากฎหมายที่ยาวเหยียดให้เป็น "อินโฟกราฟิก (Infographic)" สรุปข้อดีข้อเสียของการใช้ AI วาดภาพและการเขียนบทความ โดยเน้นที่สถิติการเติบโตของตลาด AI ควบคู่กับอัตราการว่างงานของนักวาดภาพประกอบ

แหล่งที่ 2 ปรับเป็นตัวบทต่อเนื่องแบบบทสนทนา (Continuous Text - Dialogue) นำเสนอโพสต์สั้นๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Post) ของนักสร้างสรรค์อิสระ (Freelancer) ที่ตัดพ้อเรื่องถูก AI ขโมยผลงานไปใช้โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน

การเพิ่มเครื่องมือ ครูเพิ่มตารางเปรียบเทียบ (Venn Diagram) ให้นักเรียนได้ทดสอบความคิดก่อนเขียนตอบจริง

ผลลัพธ์ที่ได้

การปรับลดความยาวและเปลี่ยนรูปแบบตัวบท ช่วยให้นักเรียนสามารถวาดสายตาและดึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น เมื่อภาระทางปัญญาลดลง นักเรียนจึงมีพื้นที่สมองเหลือพอที่จะนำเหตุผลจากอินโฟกราฟิกมาหักล้างหรือสนับสนุนความรู้สึกของนักสร้างสรรค์อิสระ นำไปสู่การแสดงจุดยืนที่เคารพทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งสะท้อนการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรม (ทิตนา แคมมณี, 2564)

กรณีศึกษาที่ 2 การแก้ปัญหาคาดความขัดแย้งที่ชัดเจน (Lack of Clear Conflict)

การประเมินสมรรถนะตามกรอบ PISA 2025 ในระดับสูงสุดต้องการให้ผู้เรียนชั่งน้ำหนักข้อมูล แต่บ่อยครั้งครูเลือกตัวบทที่มีทิศทางเดียวกันทั้งหมด ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดภาวะความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Dissonance) คำตอบที่ได้จึงมักเป็นการท่องจำตามตัวบทมากกว่าการแสดงวุฒิภาวะทางความคิด

สถานการณ์ปัญหาในชั้นเรียน

ครูนำชุดข้อสอบเรื่อง "การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City)" ไปใช้ โดยบทอ่านทั้งสองแหล่งเป็นข่าวจากภาครัฐที่กล่าวถึงข้อดีของการติดกล้องวงจรปิด AI ตรวจสอบใบหน้าทั่วเมืองเพื่อลดอาชญากรรม เมื่อครูให้นักเรียนประเมินความคุ้มค่า นักเรียนเกือบทั้งห้องตอบเห็นด้วยไปในทิศทางเดียวกัน โดยไม่มีการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ใดๆ

กระบวนการแก้ปัญหาผ่าน PLC สมาชิกในวง PLC ชี้ให้เห็นว่าชุดตัวบทขาดมิติที่ท้าทายกรอบความคิดเดิม จึงเสนอให้ *สร้างความขัดแย้งที่สมดุล (Balancing Opposing Views)* โดยคงบทอ่านแหล่งที่ 1 ไว้ แต่ปรับบทอ่านแหล่งที่ 2 เป็น *บทความเชิงธรรมศาสตร์ด้านสิทธิมนุษยชน* นำเสนอบทความจากเครือข่ายภาคประชาชนที่ตั้งคำถามถึงการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว (Privacy Rights) การนำข้อมูลใบหน้าประชาชนไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต และความเสี่ยงที่ระบบ AI อาจจดจำใบหน้าผิดพลาดจนนำไปสู่การจับกุมแพะรับบาป

ผลลัพธ์ที่ได้ เมื่อนักเรียนต้องเผชิญกับตัวบทที่นำเสนอ "ความมั่นคงของชาติ" ปะทะกับ "สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน" นักเรียนถูกบีบบังคับให้ต้องก้าวออกจากกรอบความคุ้นเคยเดิม ผู้เรียนจะต้องใช้กระบวนการไตร่ตรองอย่างหนักเพื่อหาจุดประนีประนอม การเขียนข้อเสนอแนะของนักเรียนจะเริ่มมีความซับซ้อนขึ้น เช่น การเสนอให้ใช้ AI เฉพาะพื้นที่เสี่ยงและต้องมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลออกมารองรับอย่างชัดเจน การแก้ปัญหาตัวบทในลักษณะนี้คือเครื่องมือชั้นยอดในการประเมินคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย

กรณีศึกษาที่ 3 การแก้ปัญหาความน่าเบื่อหน่ายจากรูปแบบตัวบทที่ซ้ำซาก (Format Homogeneity)

วัยรุ่นยุคปัจจุบันคุ้นชินกับการรับรู้สารผ่านสื่อประสม (Multimedia) การนำเสนอบทความเชิงวิชาการที่เป็นตัวอักษรล้วน (Text-heavy) ต่อเนื่องกันหลายแหล่ง มักทำให้นักเรียนสูญเสียความสนใจ (Engagement) อย่างรวดเร็ว การปรับเปลี่ยนความหลากหลายของประเภทตัวบทคือหัวใจสำคัญในการดึงดูดความสนใจ

สถานการณ์ปัญหาในชั้นเรียน ในการสอนเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม ครูใช้บทความเชิงวิเคราะห์ความยาว 2 หน้ากระดาษเกี่ยวกับวิกฤตฝุ่น PM 2.5 ปรากฏว่านักเรียนใช้เวลาในการอ่านนานเกินไป และไม่สามารถเชื่อมโยงสาเหตุของปัญหาเข้ากับนโยบายทางเศรษฐกิจได้

กระบวนการแก้ปัญหาผ่าน PLC วง PLC เสนอแนะกลยุทธ์ การผสมผสานตัวบทไม่ต่อเนื่องเข้ากับตัวบทต่อเนื่อง (Integrating Non-continuous and Continuous Texts) เพื่อสร้างความแปลกใหม่และกระตุ้นการตีความ

แหล่งที่ 1 ใช้กราฟและตารางข้อมูล (Non-continuous Text) เป็นกราฟแสดงค่าฝุ่น PM 2.5 ที่พุ่งสูงสุดในช่วงเดือนที่สอดคล้องกับฤดูเก็บเกี่ยวและการเผาพื้นที่ทางการเกษตรในระดับภูมิภาค ควบคู่กับตารางแสดงมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรชนิดนั้น

แหล่งที่ 2 ใช้แถลงการณ์ของกลุ่มเกษตรกร (Continuous Text) ซึ่งระบุว่าพวกเขาไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยว การเผาจึงเป็นทางรอดเดียวที่ทำให้มีต้นทุนต่ำและสามารถอยู่รอดได้ในระบบเศรษฐกิจ

ผลลัพธ์ที่ได้ นักเรียนตื่นตัวมากขึ้นเมื่อได้ฝึกทักษะการอ่านกราฟและเชื่อมโยงตัวเลขเข้ากับบริบทชีวิตของมนุษย์จริงๆ ข้อขัดแย้งนี้ทำให้นักเรียนตระหนักว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ใช่เรื่องของคนมั่งง่ายเพียงอย่างเดียว แต่เป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ คำตอบของนักเรียนในการเสนอทางออกจึงมีความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และมุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เช่น การเสนอให้ภาครัฐสนับสนุนเครื่องจักรทางการเกษตรให้ชุมชนยืมใช้ ซึ่งสะท้อนการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรมอย่างแจ่มชัด (OECD, 2024)

กรณีศึกษาที่ 4 การแก้ปัญหาความห่างไกลจากบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน (Lack of Contextual Relevance)

การใช้ตัวบทที่เป็นเรื่องระดับโลกหรือไกลตัวมากเกินไป อาจทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนเหล่านั้นไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตของตน ส่งผลให้การเขียนตอบข้อสอบเชิงสถานการณ์เป็นเพียงการตอบตามหน้าที่ ขาดความลึกซึ้งและขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหา (Sense of Ownership)

สถานการณ์ปัญหาในชั้นเรียน ครูนำตัวบทเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและการตั้งถิ่นฐานบนดาวอังคารมาให้นักเรียนประเมินความคุ้มค่าของการลงทุน นักเรียนส่วนใหญ่ให้คำตอบที่เลื่อนลอยและไม่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับการสะท้อนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

กระบวนการแก้ปัญหาผ่าน PLC สมาชิกในวง PLC ชี้แนะให้ปรับบริบทของตัวบทให้มีความเป็น **บริบทท้องถิ่นศึกษา (Local Contextualization)** โดยดึงเอาสิ่งที่อยู่ในความสนใจและวิถีชีวิตของนักเรียนมาเป็นตัวเดินเรื่อง แล้วใช้วิธี **การปรับเปลี่ยนตัวบท** โดยครูเปลี่ยนหัวข้อเป็นประเด็นที่ใกล้ตัว เช่น "การยกระดับท้องถิ่นสู่เมืองศูนย์กลางการแข่งขันกีฬาระดับโลก (Sports Tourism)" นำเสนอตัวบทแหล่งที่ 1 เป็นบทความชี้ให้เห็นรายได้มหาศาลจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และนำเสนอตัวบทแหล่งที่ 2 เป็นเสียงสะท้อนจากชาวบ้านกลุ่มเล็กๆ ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการจราจร มลพิษทางเสียง และค่าครองชีพที่พุ่งสูงขึ้น

ผลลัพธ์ที่ได้ เมื่อประเด็นในบทอ่านเป็นสิ่งที่นักเรียนคุ้นเคย หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในจังหวัดของตนเอง นักเรียนจะเกิดความกระตือรือร้นในการปกป้องสิทธิชุมชนควบคู่ไปกับการสนับสนุนความเจริญของบ้านเมือง การเสนอทางออกของนักเรียนจะมีความเป็นไปได้จริงสูงมาก เช่น การจัดระบบขนส่งสาธารณะเฉพาะกิจในช่วงเทศกาลกีฬา หรือการจัดโซนปลอดภัยเพื่อดูแลผู้สูงอายุในชุมชน การดึงตัวบทให้ลงมาแตะพื้นดินในระดับท้องถิ่นนี้ คือศิลปะการสอนที่ทรงประสิทธิภาพในการหล่อหลอมจิตสำนึกรักบ้านเกิดและการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

การทำงานผ่านกระบวนการนิเทศและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแก้ปัญหการใช้ประเภทบทอ่านเหล่านี้ ถือเป็นห้องปฏิบัติการทางวิชาการที่ล้ำค่าที่สุดของครูภาษาไทย เมื่อครูสามารถคัดเลือกและออกแบบตัวบทที่มีความพอดี มีความขัดแย้งที่ท้าทาย และสอดคล้องกับวิถีชีวิตผู้เรียน สื่อตัวบทเหล่านั้นก็จะแปรสภาพเป็นเครื่องมืออันทรงพลังภาพ ที่จะจัดเอาความฉลาดรู้ด้านการอ่านขั้นสูงสุดของผู้เรียนออกมาควบคู่ไปกับการเจียระไนคุณลักษณะอันดีงามตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์แบบ

3. การวิเคราะห์ข้อสอบที่ใช้ประเมินผลจริง (Analyzing Actual Assessment Data)

การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับกรอบ PISA 2025 จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้เลย หากปราศจากการนำร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียนมาเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์ สารสำคัญประการสุดท้ายของการทำงานในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศแบบ Coaching คือการเปลี่ยนวงสนทนาที่เต็มไปด้วยทฤษฎีนามธรรม ให้กลายเป็นการทำงานเชิงคลินิกที่ใช้ "กระดาษคำตอบของนักเรียน" หรือ "ผลการประเมินจริง" มาวางบนโต๊ะเพื่อใช้เป็นข้อมูลลายแทง (Diagnostic Clues) ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างตรงจุด

การวิเคราะห์คำตอบของผู้เรียนในวง PLC ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถมองเห็นจุดอ่อนเพื่อแยกแยะข้อบกพร่องทางปัญญา (Cognitive Deficit) ออกจาก ข้อบกพร่องทางคุณธรรม (Moral Deficit) ได้อย่างเฉียบขาด หากนักเรียนส่วนใหญ่ได้คะแนนต่ำในมิติของการซึ่มน้ำหนักหลักฐาน สมาชิกในวง PLC จะร่วมกันถอดบทเรียนว่าความผิดพลาดนั้นเกิดจากคำสั่งที่กำกวม หรือเกิดจากการที่ครูไม่ได้สร้างนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ที่เพียงพอในระหว่างการสอน การนำผลการประเมินมาพูดคุยกันอย่างเปิดเผยและปราศจากการจับผิด จะช่วยเปลี่ยนกระบวนการตัดสินจากการประเมินเพื่อตัดสินผล (Summative Assessment) ไปสู่การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Assessment for Learning) อย่างแท้จริง (ศิริชัย กาญจนวสี, 2556)

เพื่อขยายความกระบวนกรวิเคราะห์ข้อสอบที่ใช้ประเมินผลจริงให้เห็นภาพการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงขอนำเสนอตัวอย่างกรณีศึกษาที่มีความทันสมัยและครอบคลุมความท้าทายในยุคดิจิทัล โดยจัดทำเป็นลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1 การวิเคราะห์ข้อบกพร่องทางคุณธรรมผ่านประเด็นการรณรงค์แบนศิลปิน (Cancel Culture)

สถานการณ์นี้เป็นตัวอย่างคลาสสิกที่สะท้อนให้เห็นว่าความฉลาดรู้ด้านการอ่าน ไม่ได้การันตีถึงวุฒิภาวะทางอารมณ์และคุณธรรมเสมอไป

บริบทข้อสอบ ครูภาษาไทยออกแบบข้อสอบสถานการณ์โดยใช้ตัวบทบทความ 2 ชิ้น ชิ้นแรกสนับสนุนการแบนศิลปินที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งในอดีตเพื่อให้เป็นเยี่ยงอย่าง ชิ้นที่สองเตือนสติเรื่องการล่าแม่มดออนไลน์และการให้โอกาสมนุษย์ที่สำนึกผิด โดยให้นักเรียนเขียนเสนอแนะแนวทางการจัดการปัญหา

การวิเคราะห์ผลประเมินจริงในวง PLC ครูผู้ออกแบบข้อสอบนำกระดาษคำตอบมาเปิดเผยในวง PLC และพบปรากฏการณ์ที่น่าตกใจ คือนักเรียนกลุ่มหนึ่งสามารถดึงข้อมูลและข้อโต้แย้งจากตัวบทมาเขียนได้อย่างครบถ้วนและสละสลวย ซึ่งสะท้อนว่ามีสมรรถนะด้านการอ่านสูงมาก แต่นักเรียนกลับเสนอแนะให้ใช้ศาลเตี้ยออนไลน์กลั่นแกล้งศิลปินและครอบครัวกลับอย่างรุนแรงที่สุดเพื่อให้สาสมกับความผิด

การถอดบทเรียนและออกแบบการสอนซ่อมเสริม สมาชิกในวง PLC ร่วมกันวิเคราะห์และลงความเห็น ว่า นักเรียนกลุ่มนี้สอบตกด้านคุณลักษณะ "การเป็นพลเมืองที่ดี" และ "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง" นี่คือการบกพร่องทางคุณธรรม (Moral Deficit) ที่ชัดเจน วง PLC จึงเสนอแนวทางแก้ปัญหาว่า ในคาบเรียนถัดไปรายวิชาภาษาไทยต้องเพิ่มการจัดกิจกรรมโต้วาทีเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสอนสุนทรียะแห่งการรับฟังความเห็นต่าง และฝึกฝนวุฒิภาวะทางอารมณ์แก่นักเรียน การวิเคราะห์นี้ทำหน้าที่เป็นเข็มทิศให้ครูออกแบบการสอนได้อย่างแม่นยำ

กรณีศึกษาที่ 2 การวิเคราะห์ข้อบกพร่องทางปัญญาผ่านตัวบทด้านพลวัตภาษาและวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ผลการประเมินช่วยให้ครูได้ทบทวนสถาปัตยกรรมคำถามและเครื่องมือวัดผลของตนเองว่ามีความเที่ยงตรงและมีศักยภาพเพียงพอหรือไม่

บริบทข้อสอบ ครูนำชุดข้อสอบที่พัฒนาขึ้นโดยอิงข้อมูลจาก "โครงการพลวัตภาษาไทย" ภายใต้การบริหารโครงการของผู้ช่วยศาสตราจารย์ณภัทร ชวน้ำ มาใช้เป็นตัวบท ซึ่งเนื้อหานำเสนอความขัดแย้งระหว่างการปรับตัวทางภาษาเพื่อการค้ากับการอนุรักษ์ภาษาถิ่นดั้งเดิม คำถามคือให้นักเรียนเสนอทางออกในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชุมชนท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ผลประเมินจริงในวง PLC เมื่อนำคำตอบมาวิเคราะห์ร่วมกัน ครูพบว่านักเรียนกว่าร้อยละ 70 ตอบคำถามโดยเลือกเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างสุดโต่ง และไม่สามารถนำข้อมูลจากทั้งสองตัวบทมาบูรณาการเพื่อหาจุดประนีประนอมได้เลย

การถอดบทเรียนและออกแบบการสอนซ่อมเสริม ครูในวง PLC ช่วยกันวิเคราะห์และพบว่าปัญหานี้ไม่ใช่ข้อบกพร่องทางคุณธรรม แต่เป็นข้อบกพร่องทางปัญญา (Cognitive Deficit) ในระดับการประเมินและสะท้อนคิด สาเหตุหลักมาจาก "คำสั่งในข้อสอบที่กำกวม" และการที่ครูยังไม่ได้สร้างนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ในเรื่องการเขียนเชิงสังเคราะห์ให้นักเรียนมากพอ วง PLC จึงเสนอให้ครูนำเครื่องมือ

จัดระบบความคิด (Graphic Organizer) แบบตารางเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียมาให้นักเรียนฝึกใช้ในคาบเรียน ก่อนที่จะให้นักเรียนลงมือเขียนตอบข้อสอบความเรียงในครั้งต่อไป

กรณีศึกษาที่ 3 การวิเคราะห์อคติและจริยธรรมในโลกยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethics)

ในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญ การประเมินความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อและการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ถือเป็นความท้าทายสูงสุดของครูผู้สอน

บริบทข้อสอบ ครูใช้ข้อสอบสถานการณ์ที่ประกอบด้วยบทความโฆษณาชวนเชื่อเรื่องการใช้ AI เพื่อเขียนรายงานส่งครูโดยไม่ต้องออกแรง และบทความวิชาการที่กล่าวถึงความซื่อสัตย์ทางวิชาการและการสูญเสียทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ โดยให้นักเรียนประเมินความคุ้มค่าของการใช้เทคโนโลยี

การวิเคราะห์ผลประเมินจริงในวง PLC ผลการตรวจข้อสอบพบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งสามารถวิเคราะห์ตรรกะได้ว่าการใช้ AI ประหยัดเวลาและทำให้ได้คะแนนดี แต่กลับมองข้ามประเด็นเรื่องความซื่อสัตย์ โดยให้เหตุผลว่าผลลัพธ์สุดท้ายคือสิ่งสำคัญที่สุด วิธีการได้มาไม่สำคัญ

การถอดบทเรียนและออกแบบการสอนซ่อมเสริม วง PLC ถอดรหัสคำตอบเหล่านี้และตระหนักว่า ผู้เรียนกำลังถูกค่านิยมที่เน้นความสำเร็จฉาบฉวยครอบงำ ซึ่งขัดแย้งกับคุณลักษณะ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ที่ต้องตั้งอยู่บนความสุจริต ครูจึงร่วมกันออกแบบกิจกรรมบทบาทสมมติ (Role-play) ในคาบเรียนภาษาไทย โดยให้นักเรียนลองสวมบทบาทเป็นผู้ว่าจ้างที่รับพนักงานที่ทุจริตเข้าทำงาน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบระยะยาวของการขาดความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนวิกฤตทางทัศนคติให้เป็นโอกาสในการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง (OECD, 2024)

การบูรณาการกระบวนการนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เข้าด้วยกัน ถือเป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญในการยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 และการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามพระบรมราโชบาย โดยเริ่มต้นจากการนิเทศที่มุ่งทบทวนและยกระดับสถาปัตยกรรมคำถามของครูให้ครอบคลุมกระบวนการคิดขั้นสูงทั้ง 3 ระดับ ควบคู่ไปกับการใช้พื้นที่ PLC เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและปรับลดความซับซ้อนของตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และก้าวไปสู่ขั้นตอนสำคัญสูงสุดคือการนำหลักฐานเชิงประจักษ์จากกระดาษคำตอบจริงมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อจำแนกข้อบกพร่องทางปัญญาออกจากข้อบกพร่องทางคุณธรรม การประสานพลังของกระบวนการทั้งสามมิตินี้จะช่วยเปลี่ยนกระบวนการทัศนจากการประเมินเพื่อตัดสินผลไปสู่การประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) ทำให้ครูสามารถออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ซ่อมเสริมได้อย่างแม่นยำ และพลิกโฉมห้องเรียนภาษาไทยให้เป็นพื้นที่แห่งการเจียระไนสติปัญญาและวุฒิภาวะของเยาวชนไทยได้อย่างยั่งยืน

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในโมดูลที่ 5 นี้ถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะเชื่อมโยงภาคทฤษฎีและการออกแบบเครื่องมือที่ได้เรียนรู้จากโมดูลก่อนหน้านี้ ให้ลงรากต้นลึกสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา กระบวนการในหัวข้อนี้ไม่ได้มุ่งเน้นการนั่งฟังบรรยายแบบดั้งเดิม แต่ถูกออกแบบมาให้เป็นเสมือน "ห้องปฏิบัติการทางวิชาชีพ" (Professional Laboratory) ที่เปิดพื้นที่ให้ครูผู้สอนและนิสิตนักศึกษาครูได้นำประสบการณ์จากการทดลอง

สอนจริงมาตีแผ่ แลกเปลี่ยน และต่อยอดผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching)

เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดึงศักยภาพของผู้เข้าอบรมออกมาได้อย่างสูงสุด จึงได้กำหนดลำดับขั้นตอนของกิจกรรมออกเป็น 4 ส่วนหลัก ซึ่งแต่ละส่วนจะร้อยเรียงกันเป็นวงจรการพัฒนาวิชาชีพที่ยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การบรรยายเชิงโต้ตอบเรื่องกระบวนการ PLC (Interactive Lecture on PLC Process)

กิจกรรมเริ่มต้นด้วยการปรับฐานความคิดและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการ PLC ซึ่งวิทยากรจะใช้รูปแบบการบรรยายเชิงโต้ตอบ (Interactive Lecture) เพื่อทลายความเชื่อเดิมที่ว่า PLC คือการประชุมเพื่อสรุปงานหรือการนั่งฟังผู้บริหารสั่งการ แต่แท้จริงแล้ว PLC คือการรวมพลังของกลุ่มคนที่มีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (วิจารณ์ พานิช, 2555)

การบรรยายในลักษณะนี้จะทิ้งรูปแบบการสื่อสารทางเดียวที่น่าเบื่อหน่าย แต่จะใช้กระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ที่เน้นการมีส่วนร่วม การดึงประสบการณ์เดิมของครูมาแลกเปลี่ยน และการกระตุ้นให้เกิดภาวะความไม่สมดุลทางความรู้ (Cognitive Dissonance) เพื่อให้ครูเกิดความตระหนักและพร้อมที่จะเปิดรับกระบวนการทัศน์ใหม่ของการทำงานร่วมกัน

เพื่อให้เห็นภาพการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน ทันสมัย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การบรรยายเชิงโต้ตอบเรื่องกระบวนการ PLC จะถูกแบ่งออกเป็น 5 ลำดับขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทลายมายาคติและปรับฐานความคิดเรื่อง PLC (Myth-Busting and Mindset Reset) วิทยากรเริ่มต้นกิจกรรมด้วยการสำรวจทัศนคติเดิมของผู้เข้าอบรมที่มีต่อคำว่า PLC ผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชัน Mentimeter หรือ Padlet โดยให้ครูพิมพ์ "คำแรกที่นึกถึงเมื่อได้ยินคำว่า PLC" ขึ้นบนหน้าจอโปรเจกเตอร์ โดยทั่วไป คำตอบที่มักปรากฏคือ ภาระงาน เอกสาร การประชุมที่ยืดเยื้อ หรือการสั่งการจากผู้บริหาร วิทยากรจะใช้ชุดข้อมูลนี้เป็นจุดเริ่มต้นในการสนทนาเชิงโต้ตอบ โดยชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่ครูเผชิญอยู่นั้นคือ "PLC เทียม" ที่เน้นรูปแบบมากกว่าผลลัพธ์ จากนั้นวิทยากรจะนำเสนอแนวคิด "PLC แท้" ว่าไม่ใช่การประชุมเพื่อสรุปงานหรือฟังคำสั่ง แต่คือการรวมพลังของกลุ่มคนที่มีความเท่าเทียมกัน เพื่อเป้าหมายเดียวคือการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (วิจารณ์ พานิช, 2555) วิทยากรอาจยกตัวอย่างเปรียบเทียบว่า PLC ของครูภาษาไทย ควรบรรยายเหมือน "คลินิกแพทย์" ที่หมอหลายคนนำฟิล์มเอกซเรย์ของคนไข้ที่รักษายากมาช่วยกันวินิจฉัยโรค โดยฟิล์มเอกซเรย์ในที่นี้ก็คือกระดาษคำตอบและร่องรอยการเรียนรู้ของนักเรียนนั่นเอง

ขั้นตอนที่ 2 การจำลองสถานการณ์เพื่อสร้างความตระหนักรู้ (Scenario Simulation for Awareness) เมื่อปรับฐานความคิดแล้ว วิทยากรจะนำเข้าสู่สถานการณ์จำลองเพื่อชี้ให้เห็นความจำเป็นของการทำ PLC โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีความร่วมสมัย วิทยากรนำเสนอข้อมูลสถิติการทดสอบ PISA ด้านการอ่านของเยาวชนไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมา ควบคู่กับภาพข่าวพาดหัวในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ปัญหาวัยรุ่นแชร์ข่าวปลอม (Fake News) การเกิดศาลเตี้ยออนไลน์ (Cancel Culture) หรือการใช้ภาษาที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) จากนั้นวิทยากรโยนคำถามปลายเปิดให้ครูจับคู่สนทนา (Think-Pair-Share) ว่า "จากวิกฤตความฉลาดรู้ด้านการอ่านและวิกฤตทางจริยธรรมที่ปรากฏ เหตุใดการทำงานแบบต่างคนต่างสอน ปิดประตูห้องเรียนใครห้องเรียนมัน จึงไม่สามารถยกระดับสมรรถนะผู้เรียนให้ก้าวข้ามวิกฤตนี้ได้" ตัวแทนครูจะได้ลุกขึ้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า ปัญหาในโลกยุคดิจิทัลมีความซับซ้อนเกินกว่าที่ครู

คนเดียวจะรับมือได้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาชีพจึงไม่ใช่แค่ทางเลือก แต่เป็นทางรอดเดียวของการจัดการศึกษา (Hargreaves & Fullan, 2012)

ขั้นตอนที่ 3 การเชื่อมโยง PLC เข้ากับสถาปัตยกรรม PISA 2025 และคุณลักษณะ 4 ประการ ในขั้นตอนนี้ วิทยากรจะดึงเนื้อหาเข้าสู่แก่นกลางของหลักสูตร โดยแสดงให้เห็นว่ากระบวนการ PLC ทำหน้าที่เป็น "ตัวกรองคุณภาพ" (Quality Filter) ให้กับเครื่องมือวัดผลได้อย่างไร วิทยากรยกตัวอย่างการออกแบบข้อสอบเชิงสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน โดยหยิบยกประเด็นที่ใกล้ตัวและมีพลวัตสูง เช่น "โครงการพลวัตภาษาไทยกับวิถีชีวิตชุมชน" มานำเสนอเป็นตัวอย่างหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) แหล่งแรกเป็นบทความรณรงค์ให้ใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน แหล่งที่สองเป็นบทสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่ต้องการอนุรักษ์ภาษาถิ่นและอัตลักษณ์ดั้งเดิม วิทยากรชวนผู้เข้าอบรมวิเคราะห์เชิงโต้ตอบว่า "หากครูท่านหนึ่งสร้างข้อสอบนี้ขึ้นมาเพียงลำพัง อาจมีโอกาสที่คำถามจะเอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง วง PLC จะเข้ามาช่วยอุดช่องโหว่นี้ได้อย่างไร" กระบวนการนี้จะทำให้ครูเห็นภาพว่า สมาชิกในวง PLC ต้องช่วยกันตรวจสอบว่า ตัวอย่างและคำสิ่งที่ใช้นั้น เปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้แสดงความสมดุลทางความคิดหรือไม่ สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิด "ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" ผ่านการภูมิใจในภาษาถิ่น และมองเห็น "พื้นฐานชีวิตที่มั่นคง" ผ่านการเคารพความเห็นต่างได้จริงหรือไม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ขั้นตอนที่ 4 การจำลองบทบาทกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Role-playing the Critical Friend) ปัญหาใหญ่ของวง PLC ในบริบทสังคมไทยคือความเกรงใจและการกลัวที่จะทำให้อีกเพื่อนร่วมงานเสียหน้า วิทยากรจึงต้องจัดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการเป็น "กัลยาณมิตรทางวิชาการ" (Critical Friend) ซึ่งหมายถึงผู้ที่กล้าวิพากษ์วิจารณ์งานของเพื่อนด้วยความปรารถนาดี บนฐานของหลักวิชาการ และปราศจากอคติส่วนตัว วิทยากรจัดกิจกรรมบทบาทสมมติ (Role-play) โดยแจกแผนการสอนที่ตั้งใจเขียนให้มีข้อบกพร่อง (เช่น มีตัวบทที่ยาวเกินไป หรือคำถามตื้นเกินไป) ให้ผู้เข้าอบรมลองฝึกให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) วิทยากรแนะนำกรอบการสื่อสารเชิงบวก เช่น การใช้โครงสร้าง "ฉันชื่นชม... ฉันสงสัยว่า... จะเกิดอะไรขึ้นถ้า..." (I like... I wonder... What if...) ตัวอย่างการสื่อสารในวง PLC ที่วิทยากรสาธิต: "ฉันชื่นชมที่อาจารย์นำเรื่องความขัดแย้งในการท่องเที่ยวบุรีรัมย์มาเป็นข้อสอบ เพราะเข้าถึงบริบทผู้เรียนได้ดีมาก แต่ฉันสงสัยว่าบทความนี้อาจมีคำศัพท์ทางวิชาการมากเกินไปสำหรับเด็กกลุ่มอ่อน จะเกิดอะไรขึ้นถ้าเราลองเปลี่ยนบทความแหล่งที่สองเป็นรูปแบบอินโฟกราฟิกเพื่อลดภาระทางปัญญาของเด็กลง" การฝึกฝนทักษะนี้จะช่วยลดกำแพงอัตตา (Ego) ทำให้ครูพร้อมที่จะรับฟังข้อเสนอแนะและมองเป้าหมายที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ (Costa & Garmston, 2015)

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปบทเรียนและสร้างพันธสัญญา (Debriefing and Commitment) ในช่วงท้ายของการบรรยายเชิงโต้ตอบ วิทยากรจะสรุปรวบยอดความคิด (Concept Mapping) เพื่อย้ำเตือนว่า การสร้างความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA ไม่ใช่การสอนตัวเพื่อทำข้อสอบ แต่คือการสร้างกระบวนการคิดวิพากษ์ ซึ่งต้องเริ่มจากการที่ครูมีพื้นที่ในการคิดวิพากษ์และสะท้อนคิดร่วมกันผ่านวง PLC เสียก่อน วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมแต่ละคนเขียนการ์ดใบเล็กๆ ระบุถึง "สิ่งที่จะเลิกทำ" และ "สิ่งที่จะเริ่มต้นทำ" เมื่อกลับไปขับเคลื่อนกระบวนการ PLC ในหมวดวิชาภาษาไทยของตนเอง เพื่อเป็นการสร้างพันธสัญญาทางใจก่อนที่จะก้าวเข้าสู่กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อสอบจริงในหัวข้อถัดไป

การบรรยายเชิงโต้ตอบที่สอดแทรกการลงมือปฏิบัติและการตั้งคำถามที่ท้าทายเช่นนี้ จะช่วยเปลี่ยนภาพจำของ PLC จากการเป็นภาระงานที่น่าเบื่อ ให้กลายเป็น "นิเวศแห่งการเรียนรู้ที่ทรงพลัง" ทำให้ครูผู้สอน

พร้อมที่จะจับมือกันเป็นทีม สถาปนาการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่ลุ่มลึก และสามารถเจียระไนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชนไทยให้เปล่งประกายได้อย่างยั่งยืน

2. การวิเคราะห์ข้อสอบจริงที่นำไปใช้ (Analysis of Actual Implemented Exams)

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่แท้จริงได้ หากครูผู้สอนหยุดอยู่เพียงแค่การสร้างข้อสอบและให้คะแนนผู้เรียน หัวใจสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพในยุคปัจจุบันคือการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการประเมินเพื่อตัดสินผล (Summative Assessment) ไปสู่การประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) ซึ่งเรียกร้องให้ครูต้องนำ "หลักฐานเชิงประจักษ์" จากการทำงานของนักเรียน มาใช้เป็นเครื่องมือสืบค้นกระบวนการคิดในวงชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อสอบจริงที่นำไปใช้นี้ เปรียบเสมือนการทำงานเชิงคลินิก (Clinical Approach) ที่ครูภาษาไทยจะต้องสวมบทบาทเป็นนักวินิจฉัยโรคทางปัญญา โดยมีกระดาคำตอบของนักเรียนเป็นเสมือนฟิล์มเอกซเรย์ที่เผยให้เห็นร่องรอยการทำงานของสมองและวุฒิภาวะทางอารมณ์ การนำข้อมูลเหล่านี้มาถอดรหัสผ่านเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) จะช่วยให้ครูสามารถแยกแยะ "ข้อบกพร่องทางปัญญา" (Cognitive Deficit) ออกจาก "ข้อบกพร่องทางคุณธรรม" (Moral Deficit) ได้อย่างแม่นยำ (ศิริชัย กาญจนวสี, 2556)

เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมเห็นภาพกระบวนการวิเคราะห์เชิงลึกที่สามารถนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงขอเสนอตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อสอบจริงที่ครอบคลุมประเด็นความท้าทายในโลกยุคใหม่และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ผ่านกรณีศึกษา 3 ลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1 การวิเคราะห์ข้อบกพร่องระดับการตีความและการตระหนักรู้ในรากเหง้า (ประเด็นพลวัตภาษาไทยในโลกดิจิทัล)

สถานการณ์นี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์กระดาคำตอบที่สะท้อนปัญหาเมื่อนักเรียนต้องเผชิญกับชุดข้อมูลที่ขัดแย้งกันระหว่างความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกับคุณค่าของอัตลักษณ์ท้องถิ่น

บริบทชุดข้อสอบ ครูนำชุดข้อสอบที่พัฒนาขึ้นภายใต้แนวคิดพลวัตภาษาไทย มาให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทำ ตัวบทประกอบด้วยบทอ่าน 2 แหล่ง แหล่งที่ 1 คือบทความจากผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีที่เสนอให้ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) แปลภาษาถิ่นบุรีรัมย์และภาษาไทยมาตรฐานให้เป็นภาษาอังกฤษทั้งหมดเพื่อดึงดูดทุนต่างชาติ แหล่งที่ 2 คือบทสัมภาษณ์ของนักภาษาศาสตร์ที่แย้งว่าการลบภาษาถิ่นออกจากพื้นที่สาธารณะคือการทำลายสุนทรียะและรากเหง้าของชุมชน คำสั่งในข้อสอบกำหนดให้นักเรียนประเมินและเสนอทางออกที่สมดุล

คำตอบของนักเรียนที่นำมาวิเคราะห์ (เด็กชาย เอ) "ผมเห็นด้วยกับบทอ่านที่ 1 อย่างมาก เราควรใช้ AI แปลทุกอย่างเป็นภาษาอังกฤษให้หมด ภาษาถิ่นไม่มีประโยชน์อะไรในยุค 5G เก็บไว้ก็ถ่วงความเจริญเปล่าๆ บทความที่ 2 คนเขียมน่าจะเป็นคนหัวโบราณที่ไม่ยอมรับโลกความจริง ถ้าเราอยากมีงานทำที่ดีในอนาคต เราต้องทิ้งของเก่าแล้วก้าวไปข้างหน้า"

กระบวนการวิเคราะห์และถอดรหัสในวง PLC เมื่อครูนำกระดาคำตอบนี้เข้าสู่ PLC สมาชิกจะใช้รูปกรวิเคราะห์และลงความเห็นร่วมกันดังนี้

การวินิจฉัยข้อบกพร่อง: นักเรียนรายนี้มีข้อบกพร่องทั้งในด้านปัญญาและคุณธรรม ในมิติทางปัญญา (Cognitive Deficit) นักเรียนสอบตกในชั้น "การรวบรวมและทำความเข้าใจ" (Integrate and Interpret) เนื่องจากเกิดอคติในการอ่าน (Reading Bias) และเพิกเฉยต่อข้อมูลในแหล่งที่ 2 อย่างสิ้นเชิง ในมิติทางคุณธรรม (Moral Deficit) นักเรียนสอบตกด้าน "การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" และ "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง" เนื่องจากแสดงท่าทีเหยียดหยามรากเหง้าของตนเองและมองเห็นเพียงมูลค่าทางเศรษฐกิจ

แนวทางแก้ไขและนำไปใช้จริง: วง PLC สรุปว่าปัญหาอาจไม่ได้อยู่ที่ตัวผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่แผนการสอนของครูอาจยังขาดการปูพื้นฐานเรื่องคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม ครูจึงวางแผนออกแบบการสอนซ่อมเสริม โดยพานักเรียนลงพื้นที่จริงเพื่อสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ให้ผู้เรียนได้สัมผัสความงามของภาษาและวิถีชีวิต ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และแก้ไขข้อบกพร่องทางคุณธรรมได้อย่างยั่งยืน

กรณีศึกษาที่ 2 การวิเคราะห์ความย้อนแย้งระหว่างสมรรถนะการอ่านกับบุคลิกภาพทางอารมณ์ (ประเด็นศาลเตี้ยออนไลน์และการกลั่นแกล้ง)

ตัวอย่างนี้สะท้อนปรากฏการณ์ที่พบได้บ่อยในระบบการศึกษาปัจจุบัน คือผู้เรียนมีความฉลาดรู้ด้านการอ่านในระดับสูง แต่ขาดความยับยั้งชั่งใจและขาดคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดี

บริบทชุดข้อสอบ ครูใช้ข้อสอบสถานการณ์เกี่ยวกับกระแสการรณรงค์แบนบุคคลบนอินเทอร์เน็ต (Cancel Culture) ตัวบทแหล่งที่ 1 เป็นข่าวการขุดคุ้ยพฤติกรรมในอดีตของเน็ตไอดอลที่เคยกลั่นแกล้งเพื่อน ตัวบทแหล่งที่ 2 เป็นบทความวิชาการด้านจิตวิทยาที่ชี้ให้เห็นผลกระทบของการล่าแม่มดออนไลน์ที่นำไปสู่ภาวะซึมเศร้า คำถามท้าทายให้นักเรียนวิเคราะห์ผลกระทบและเสนอแนวทางสร้างสังคมออนไลน์ที่ปลอดภัย

คำตอบของนักเรียนที่นำมาวิเคราะห์ (เด็กหญิง บี) "จากบทความทั้งสองแหล่ง หนูเข้าใจดีว่าการล่าแม่มดออนไลน์ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตของผู้ถูกกระทำตามที่นักจิตวิทยากล่าวอ้าง แต่หนูคิดว่าสำหรับคนที่เคยทำร้ายคนอื่นในอดีต พวกเขาไม่สมควรได้รับความเห็นใจ การเข้าไปรุมต่อว่าและประจานครอบครัวของเขาในโซเชียลเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว เพื่อให้สังคมได้รับรู้และเป็นบทลงโทษที่สาสม เราต้องใช้ความรุนแรงจัดการกับคนรุนแรง สังคมถึงจะสงบสุข"

กระบวนการวิเคราะห์และถอดรหัสในวง PLC ครูในหมวดวิชาภาษาไทยร่วมกันพิจารณาความซับซ้อนของคำตอบนี้

การวินิจฉัยข้อบกพร่อง: ในมิติทางปัญญา นักเรียนสามารถดึงข้อมูลและสังเคราะห์เนื้อหาข้ามตัวบทได้อย่างยอดเยี่ยม (สมรรถนะการอ่านผ่านเกณฑ์ PISA ขั้นสูง) แต่นี่คือกรณีศึกษาคลาสสิกของ "ข้อบกพร่องทางคุณธรรม" (Moral Deficit) อย่างรุนแรง นักเรียนใช้ตรรกะที่บิดเบี้ยวในการสร้างความชอบธรรมให้กับการทำร้ายผู้อื่น ซึ่งขัดแย้งกับหลักสิทธิมนุษยชนและสอบตกคุณลักษณะ "การเป็นพลเมืองที่ดี" อย่างสิ้นเชิง

แนวทางแก้ไขและนำไปใช้จริง: วง PLC ตระหนักว่าการแก้ปัญหาคติเช่นนี้ไม่สามารถใช้วิธีบรรยายศีลธรรมหน้าชั้นเรียนได้ ครูจึงเสนอให้นำวรรณกรรมแนวปรัชญาที่ลุ่มลึก เช่น วรรณกรรมที่ตั้งคำถามถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์และการให้อภัย มาจัดเป็นวงอภิปราย (Literature

Circle) เพื่อท้าทายให้นักเรียนได้ส่องสำรวจจิตใจตนเอง และฝึกฝนสุนทรียะแห่งการรับฟังความเห็นต่าง ซึ่งจะช่วยเหลือหลอมรวมภาวะทางอารมณ์และสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้ผู้เรียน (ทศนา แคมมณี, 2564)

กรณีศึกษาที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหาการขาดนั้ร้นทางปัญญา (ประเด็นจริยธรรม ปัญญาประดิษฐ์และลิขสิทธิ์)

กรณีศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า บางครั้งสิ่งที่ครูคิดว่าเป็นความบกพร่องของผู้เรียน แท้จริงแล้วอาจเกิดจากการที่เครื่องมือวัดผลมีความซับซ้อนเกินไป หรือครูไม่ได้สร้างความพร้อมให้ผู้เรียนอย่างเพียงพอ

บริบทชุดข้อสอบ ครูออกแบบข้อสอบสถานการณ์เรื่องวิกฤตความน่าเชื่อถือในโลกดิจิทัล ด้วยบทเป็นข่าวความขัดแย้งระหว่างนักสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ถูก AI นำผลงานไปใช้เรียนรู้โดยไม่ได้ออนุญาต กับบริษัทเทคโนโลยีที่อ้างสิทธิการพัฒนาเพื่อความก้าวหน้าของมนุษยชาติ ข้อสอบให้นักเรียนเขียนบทความโต้แย้งเพื่อเสนอแนวทางการออกกฎหมายควบคุม

คำตอบของนักเรียนที่นำมาวิเคราะห์ (นักเรียนส่วนใหญ่ในห้อง) พบว่านักเรียนกว่าร้อยละ 80 เขียนคำตอบสั้นๆ เพียงว่า "ควรออกกฎหมายแบน AI เพราะทำให้คนตกงาน" หรือ "สนับสนุน AI เพราะทำให้ทำงานง่ายขึ้น" โดยไม่มีการยกเหตุผลจากบทอ่านมาสนับสนุน และไม่มีการประเมินความน่าเชื่อถือของตัวบท

กระบวนการวิเคราะห์และถอดรหัสในวง PLC

การวินิจฉัยข้อบกพร่อง: เมื่อครูเผชิญกับสถานการณ์ที่เด็กเกือบทั้งห้องทำข้อสอบไม่ได้ วง PLC จะไม่มุ่งเป้าไปที่การโทษผู้เรียน แต่จะเปลี่ยนมาวิเคราะห์ "โครงสร้างข้อสอบและการจัดการเรียนรู้" สมาชิกในวงเห็นพ้องกันว่า นี่คือการขาด "นั้ร้นทางปัญญา" (Lack of Cognitive Scaffolding) ข้อสอบบีบบังคับให้นักเรียนต้องวิเคราะห์กฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นนามธรรมและไกลตัวเกินไป ทำให้เกิดภาวะข้อมูลล้นทะลัก (Information Overload) และขัดขวางไม่ให้ผู้เรียนสามารถไปถึงขั้นการสะท้อนคิดเรื่องการทำงานและมีอาชีพที่สุจริตได้

แนวทางแก้ไขและนำไปใช้จริง: วง PLC เสนอแนวทางปรับปรุงสองมิติ มิติแรกคือการปรับแก้ข้อสอบโดยย่อตัวบทให้สั้นลงและเพิ่มตารางเปรียบเทียบข้อมูล (Graphic Organizer) ลงในกระดาษคำถามเพื่อช่วยนักเรียนจัดระบบความคิด มิติที่สองคือการปรับแผนการสอน โดยครูต้องสาธิต (Think-aloud) กระบวนการตั้งคำถามกับบทอ่านให้นักเรียนดูก่อน เพื่อเป็นต้นแบบในการคิดวิพากษ์ (OECD, 2024)

การวิเคราะห์ข้อสอบจริงที่นำไปใช้ ถือเป็นกระจกบานใหญ่ที่สะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนที่สุด เมื่อครูภาษาไทยสามารถนำกระดาษคำตอบของนักเรียนมาเปิดเผยและชี้แจงและร่องรอยทางความคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ในวง PLC กระบวนการนี้จะเปลี่ยนความผิดพลาดให้กลายเป็นบทเรียนทางปัญญา นำไปสู่การออกแบบการเรียนการสอนที่มีความแหลมคม สามารถอุดช่องโหว่ทั้งในด้านทักษะการอ่านขั้นสูงและการบ่มเพาะคุณธรรมได้อย่างตรงจุด ซึ่งจะส่งผลให้เยาวชนไทยเติบโตขึ้นอย่างสมดุลทั้งในฐานะผู้ที่มีความฉลาดรู้ตามมาตรฐานสากล และพลเมืองที่มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างยั่งยืน

3. กิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิดจากการสอน (Reflective Discussion Activities on Teaching)

การประเมินผลและการวิเคราะห์ร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียน จะไม่สามารถนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพที่ยั่งยืนได้เลย หากปราศจากกระบวนการทบทวนและใคร่ครวญการปฏิบัติงานของตนเอง กิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิดจากการสอน หรือ After Action Review (AAR) ถือเป็นหัวใจสำคัญในการหลอมรวมวิญญาน

ความเป็นครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบ่มเพาะนิสิตนักศึกษาครูหรือการพัฒนาครูประจำการให้เป็น "นักปฏิบัติที่รู้จักสะท้อนคิด" (Reflective Practitioner) (Schön, 1983)

กิจกรรมนี้เรียกร้องให้วิทยากรหรือผู้นิเทศต้องสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safe Space) เพื่อให้ครูผู้สอนกล้าที่จะเปิดเปลือยความล้มเหลวในชั้นเรียน นำมาสู่การสืบค้นรากเหง้าของปัญหา และเปลี่ยนความผิดพลาดให้เป็นนวัตกรรมการสอนในวงรอบถัดไป เพื่อให้เห็นภาพการจัดกิจกรรมที่ลุ่มลึก ทันสมัย และสอดคล้องกับความท้าทายในยุคดิจิทัล จึงขอเสนอตัวอย่างการจัดกิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิดเป็นลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ลำดับที่ 1 การสถาปนาพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา (Establishing Psychological Safety)

ก่อนที่จะเริ่มต้นวิเคราะห์ความผิดพลาด ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) ต้องทลายกำแพงแห่งการปกป้องตนเอง (Defensiveness) ของครูผู้เข้าอบรม พื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยาคือสภาวะที่สมาชิกในกลุ่มเชื่อมั่นว่า พวกเขาจะไม่ถูกละเมิด ถูกเยาะเย้ย หรือถูกประเมินค่าลดลงเมื่อแสดงความอ่อนแอหรือยอมรับข้อผิดพลาด (Edmondson, 1999)

วิธีการปฏิบัติ ผู้อำนวยการความสะดวกเริ่มต้นด้วยการแบ่งปันความล้มเหลวในการสอนของตนเองในอดีต เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์ที่ผิดพลาดได้ จากนั้นร่วมกันกำหนดกติกาของวงสนทนา เช่น การงดเว้นการด่วนตัดสิน (Non-judgmental) การมุ่งเน้นที่ "กระบวนการสอน" มากกว่า "ตัวบุคคล" และการตกลงร่วมกันว่าทุกความผิดพลาดคือทรัพย์สินทางปัญญาของกลุ่มที่จะช่วยให้ทุกคนเติบโตไปพร้อมกัน

ลำดับที่ 2 การสะท้อนภาพรวมและทบทวนเป้าหมาย (Recapping Goals and Reality)

ผู้อำนวยการสะดวกนำครูผู้สอนเข้าสู่กระบวนการ AAR โดยให้ครูทบทวนเป้าหมายตั้งต้นของการจัดการเรียนรู้เปรียบเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน

ตัวอย่างสถานการณ์ร่วมสมัย ครูท่านหนึ่งออกแบบการสอนเรื่อง "รอยเท้าดิจิทัลและการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์" (Cyberbullying) โดยใช้บทอ่านแหล่งที่ 1 เป็นข่าวการประจานคนทำผิดกฎหมายจราจรโซเชียล และแหล่งที่ 2 เป็นบทความทางกฎหมายเรื่องสิทธิมนุษยชน

การสะท้อนเป้าหมาย ครูเล่าว่าเป้าหมายคือต้องการประเมินสมรรถนะการอ่านขั้นสูง และบูรณาการคุณลักษณะ "การเป็นพลเมืองที่ดี" โดยคาดหวังให้นักเรียนเสนอทางออกที่เคารพกฎหมาย

การสะท้อนความจริงที่เกิดขึ้น ครูยอมรับด้วยความผิดหวังว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตอบข้อสอบโดยสนับสนุนให้ใช้ศาลเตี้ยออนไลน์ประจานผู้กระทำความผิดให้ไม่มีที่ยืนในสังคม ซึ่งตรงข้ามกับเป้าหมายการสร้างพลเมืองที่ดีอย่างสิ้นเชิง

ลำดับที่ 3 การใช้กระบวนการ Coaching ด้วยการตั้งคำถามเชิงลึก (Deep Questioning via Cognitive Coaching)

ในขั้นตอนนี้ ผู้อำนวยการสะดวกจะไม่ทำหน้าที่เฉลยคำตอบหรือบอกวิธีแก้ปัญห แต่จะใช้ทักษะการชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) โดยตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อเจาะลึกลงไปในสถาปัตยกรรมการออกแบบการสอนของครู (Costa & Garmston, 2015)

คำถามกระตุ้นคิดจากผู้นิเทศ "เมื่อเห็นคำตอบของนักเรียนที่ขาดความเห็นอกเห็นใจชุมชน ครูคิดว่าในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเรา ยังขาดนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ในจุดใด" "สื่อตัวบทที่เราเลือกมาใช้ มีความท้าทายหรือกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกมากเกินไปจนนักเรียนจะสามารถใช้เหตุผลตามนัยยะแฝงของบทความทั้งสองหรือไม่"

กระบวนการสะท้อนคิดของครู ครูเริ่มทบทวนแผนการสอนของตนเองและตระหนักว่าบทความที่นำมาใช้อาจมีน้ำเสียง (Tone) ที่ปลุกปั่นอารมณ์มากเกินไป ประกอบกับในคาบเรียน ครูใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการสอนคำศัพท์และการจับใจความ โดยไม่ได้เผื่อเวลาสำหรับการอภิปรายเพื่อปรับฐานความคิดด้านจริยธรรมก่อนลงมือทำข้อสอบ

ลำดับที่ 4 การเปลี่ยนความผิดพลาดให้เป็นบทเรียน (Reframing Failure as a Stepping Stone) กิจกรรมนี้มุ่งทำลายกรอบความคิดเดิมที่มักจะกล่าวโทษว่า "เด็กสมัยนี้ก้าวร้าว" หรือ "เด็กไม่ตั้งใจอ่าน" มาสู่การเพ่งเล็งที่รอยร้าวของการจัดกระบวนการเรียนรู้ การที่นักเรียนทำข้อสอบไม่ได้หรือตอบคลาดเคลื่อนจากคุณธรรม ถือเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นช่องโหว่ของการออกแบบการสอน

ตัวอย่างการค้นพบบทเรียน จากการพูดคุยอย่างลึกซึ้ง ครูสะท้อนคิดได้ว่า สาเหตุที่นักเรียนตอบข้อสอบเชิงสถานการณ์ด้วยความรุนแรง เป็นเพราะครูมุ่งเน้นแต่ "กระบวนการรู้คิด" (Cognitive Domain) จนละเลย "กระบวนการทางความรู้สึก" (Affective Domain) ในคาบเรียนครูไม่ได้จัดกิจกรรมบทบาทสมมติ (Role-play) เพื่อให้นักเรียนได้ลองสวมบทบาทเป็นครอบครัวของผู้ที่ถูกสังคมออนไลน์พิพากษา ทำให้ผู้เรียนขาดประสบการณ์ในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) ซึ่งเป็นบันไดขั้นแรกของการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง (ทีศนา เขมมณี, 2564)

บทสรุปของขั้นตอนนี้ ครูเกิดความตระหนักรู้แจ้ง (Epiphany) ว่าการสอนความฉลาดรู้ด้านการอ่านในประเด็นที่เปราะบางทางสังคม ไม่สามารถใช้เพียงเทคนิคการอ่านจับใจความได้ แต่ต้องอาศัยศิลปะในการหล่อหลอมวุฒิภาวะทางอารมณ์ควบคู่กันไป

ลำดับที่ 5 การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่และการวางแผนวงรอบถัดไป (Synthesizing Knowledge and Forward Planning) ช่วงท้ายของกิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิด คือการนำบทเรียนที่ตกผลึกได้ มาแปรสภาพเป็นข้อผูกมัดทางวิชาชีพและการวางแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่เป็นรูปธรรม

การออกแบบนวัตกรรมร่วมกัน สมาชิกในวงสนทนาช่วยกันเสนอแนะว่า ในการจัดการเรียนรู้รอบถัดไป ควรมีการปรับเปลี่ยนลำดับขั้นการสอน โดยก่อนที่จะให้นักเรียนอ่านด้วยบทเชิงสถานการณ์ ครูควรเริ่มต้นด้วยการใช้ "วรรณกรรมวงจร" (Literature Circle) โดยนำเรื่องสั้นที่สะท้อนผลกระทบของการด่วนตัดสินคนอื่นมาให้นักเรียนอ่านและล้อมวงคุยกัน เพื่อปรับฐานความตระหนักรู้ทางศีลธรรมให้มั่นคงเสียก่อน

การตั้งเป้าหมายใหม่ ครูผู้สอนเขียนบันทึกการสะท้อนคิด (Reflective Journal) และตั้งเป้าหมายว่าจะนำกระบวนการสอนแบบสืบเสาะความรู้สึก (Affective Inquiry) ไปทดลองใช้ในบทเรียนเรื่อง "ความซื่อสัตย์ทางวิชาการในยุคปัญญาประดิษฐ์" ในสัปดาห์ถัดไป เพื่อดูว่าการสร้างนั่งร้านทางความรู้สึกก่อนการอ่าน จะช่วยให้นักเรียนสามารถประเมินตัวบทและแสดงออกถึงคุณลักษณะพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงได้ดีขึ้นหรือไม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

การจัดกิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิดจากการสอนตามลำดับขั้นตอนเหล่านี้ จะช่วยพลิกโฉมวัฒนธรรมการทำงานของครูภาษาไทย จากการทำงานแบบโดดเดี่ยวและซ่อนเร้นปัญหา ไปสู่การสร้างระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ที่เกื้อกูลกัน การที่วิทยากรและสถาบันอุดมศึกษาสามารถฝึกฝนให้ครูมีสมรรถนะในการสะท้อนคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ จะถือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางวิชาชีพที่แข็งแกร่งที่สุด เมื่อครูไม่หวั่นเกรงต่อความผิดพลาดและพร้อมที่จะตั้งคำถามกับวิธีการสอนของตนเองอยู่เสมอ การยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามแนวทาง PISA 2025 และการสอดแทรกคุณธรรมตามพระบรมราโชบาย ย่อมเกิดขึ้นได้อย่างเป็นธรรมชาติและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในตัวผู้เรียน

4. กิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหา (Group Activities for Problem-Solving Analysis)

การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จะบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้ก็ต่อเมื่อวงสนทนาไม่ได้หยุดอยู่เพียงการสะท้อนปัญหาหรือการระบายความคับข้องใจ แต่สามารถก้าวข้ามไปสู่การบูรณาการพลังความคิดเพื่อสร้างสรรค์ "นวัตกรรมการสอนซ่อมเสริม" กิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์

แนวทางแก้ไขปัญหาก็เปรียบเสมือนห้องปฏิบัติการทางวิชาการ (Academic Laboratory) ที่ครูภาษาไทยจะได้นำมาช่วยกันนำข้อบกพร่องที่ค้นพบจากกระดาษคำตอบของผู้เรียน มาเป็นสารตั้งต้นในการออกแบบกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้แบบใหม่ที่แหลมคมและตอบโจทย์บริบทของยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

เพื่อให้เห็นภาพการดำเนินการที่สอดคล้องกับความท้าทายร่วมสมัยและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเตรียมนิสิตนักศึกษาครูหรือพัฒนาครูประจำการได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงขอเสนอตัวอย่างกระบวนการจัดกิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญห โดยแบ่งออกเป็นลำดับขั้นตอนเชิงปฏิบัติการดังต่อไปนี้

ลำดับที่ 1 การระดมสมองเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Problem Prioritization)

หลังจากที่ครูแต่ละท่านได้สะท้อนคิดและค้นพบข้อบกพร่องจากการนำแผนการสอนไปใช้จริงแล้ว กิจกรรมกลุ่มจะเริ่มต้นด้วยการนำปัญหาทั้งหมดมาวางบนโต๊ะและวิเคราะห์ร่วมกัน สมาชิกในวง PLC จะต้องช่วยกันแยกแยะว่าปัญหาใดเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ส่งผลกระทบต่อความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 และปัญหาใดขัดขวางการเกิดคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา

ตัวอย่างสถานการณ์ในวง PLC กลุ่มครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพบปัญหาตรงกันว่า เมื่อนำชุดข้อสอบสถานการณ์เรื่อง "ผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการสร้างสรรค์วรรณกรรมและอาชีพนักเขียน" ไปใช้ นักเรียนกลุ่มอ่อนและกลุ่มปานกลางเกิดภาวะท้อถอยอย่างเห็นได้ชัด กระดาษคำตอบส่วนใหญ่ถูกเว้นว่างในข้อที่ต้องประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) สมาชิกในวง PLC วิเคราะห์ร่วมกันและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยระบุว่าอุปสรรคหลักคือ "ภาวะข้อมูลล้นทะลัก" (Information Overload) บทความวิชาการเกี่ยวกับอัลกอริทึมและลิขสิทธิ์ทางปัญญาที่นำมาใช้เป็นตัวบทความยาวและซับซ้อนเกินไป ส่งผลให้ภาระทางปัญญา (Cognitive Load) ของนักเรียนพุ่งสูงจนทะลุขีดจำกัด ทำให้ผู้เรียนไม่เหลือพื้นที่สมองในการคิดวิพากษ์เพื่อแสดงออกถึงคุณลักษณะ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ที่สุจริตได้ (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ลำดับที่ 2 การร่วมกันออกแบบกลยุทธ์การสอนใหม่ (Collaborative Strategy Design)

เมื่อกำหนดปัญหาได้ชัดเจน สมาชิกในกลุ่มจะทำหน้าที่เป็นสถาปนิกทางปัญญา ช่วยกันระดมแนวคิดเพื่อสร้างกลยุทธ์การสอนใหม่หรือปรับปรุงเครื่องมือเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาศัยหลักวิชาการและทฤษฎีการสอนมาเป็นฐานในการถกเถียง

ตัวอย่างการออกแบบนวัตกรรมแก้ปัญห เพื่อแก้ปัญหาค้นหาที่ยากและซับซ้อนเกินไป กลุ่ม PLC ได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหที่ทันสมัยดังนี้

กลยุทธ์การแปลงรูปตัวบท (Text Transformation) ครูในกลุ่มเสนอให้นำบทความวิชาการที่ยาวมาจัดทำใหม่ให้เข้ากับพฤติกรรมการรับสื่อของวัยรุ่น โดยแปลงตัวบทแหล่งที่ 1 ให้เป็นรูปแบบ "กระทู้สนทนาออนไลน์" (Web Forum Thread) ที่มีนักเขียนอิสระมาตั้งกระทู้ระบายความเครียดจากการถูก AI แย่งงาน และแปลงตัวบทแหล่งที่ 2 เป็น "ภาพอินโฟกราฟิก" (Infographic) สรุปข้อกฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนรูปแบบตัวบทเช่นนี้จะช่วยลดความตึงเครียดของนักเรียนกลุ่มอ่อน และทำให้อ่านจับใจความได้รวดเร็วขึ้น (ทิตินา แซมมณี, 2564)

กลยุทธ์การสร้างนั่งร้านทางปัญญา (Cognitive Scaffolding) กลุ่ม PLC เสนอให้เพิ่มกิจกรรมก่อนการอ่าน (Pre-reading Activity) โดยจัดให้นักเรียนได้ดูวิดีโอสั้นๆ เกี่ยวกับการทำงานของ AI ในการแต่งเพลงหรือเขียนบทความ เพื่อปรับฐานความรู้เดิม (Background Knowledge) ให้พร้อมก่อนที่จะไปเผชิญกับข้อสอบเชิงสถานการณ์

การปรับคำถามเพื่อกระตุ้นคุณลักษณะ ครูในวงช่วยกันปรับแต่งคำสั่งในข้อสอบจากเดิมที่ถามเพียงว่า "AI ดีหรือไม่ดี" ให้กลายเป็นสถานการณ์บีบคั้นว่า "หากนักเรียนเป็นบรรณาธิการสำนักพิมพ์

ท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ นักเรียนจะเลือกใช้ AI เขียนบทความโปรโมตการท่องเที่ยวเพื่อประหยัดต้นทุน หรือจะจ้างนักเขียนในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้คนในท้องถิ่น จงอ้างอิงข้อมูลจากตัวบทมานับสนุนการตัดสินใจ" การปรับคำถามนี้จะพุ่งเป้าไปที่การประเมินทัศนคติต่อการประกอบอาชีพและความรับผิดชอบต่อสังคมโดยตรง (OECD, 2024)

ลำดับที่ 3 การสร้างพันธสัญญาทางวิชาชีพและการเขียนแผนปฏิบัติการ (Professional Commitment and Action Planning) แนวทางแก้ไขปัญหายืดเยื้อที่สุดจะไร้ความหมายหากไม่ถูกนำไปปฏิบัติจริง กิจกรรมปิดท้ายของวง PLC คือการให้ครูผู้เข้าอบรมแต่ละคนจัดทำแผนปฏิบัติการระยะสั้น (Short-term Action Plan) ซึ่งถือเป็นการสร้างข้อผูกมัดทางใจ (Commitment) ว่ากระบวนการพัฒนาจะไม่สิ้นสุดลงเมื่อเดินออกจากห้องประชุม

ตัวอย่างการเขียนพันธสัญญาทางวิชาชีพของครูภาษาไทย

เป้าหมายการพัฒนา นำกลยุทธ์การแปลงรูปตัวบท (Text Transformation) ไปใช้ลดภาระทางปัญญาของนักเรียนในการทำข้อสอบ PISA 2025

ระยะเวลาดำเนินการ ภายในสัปดาห์ที่ 3 ของเดือนหน้า ในรายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

แผนการปฏิบัติงาน (Action Steps) 1. ข้าพเจ้าจะปรับปรุงชุดข้อสอบเรื่อง "ลิขสิทธิ์ AI กับงานเขียน" โดยนำเครื่องมือสร้างกราฟิกมาออกแบบตัวบทใหม่ให้เป็นอินโฟกราฟิกและหน้าจอลองสื่อสังคมออนไลน์ 2. ข้าพเจ้าจะจัดกิจกรรมกระตุ้นความรู้เดิมก่อนสอบ 15 นาที โดยให้นักเรียนอภิปรายร่วมกันถึงค่านิยมการเสพสื่อในปัจจุบัน 3. ข้าพเจ้าจะบูรณาการการประเมินคุณลักษณะ "การมีงานทำและมีอาชีพ" เข้ากับเกณฑ์รูบริก โดยมุ่งประเมินความซื่อสัตย์ทางวิชาการและวิสัยทัศน์ในการปรับตัวของนักเรียน

การประเมินและติดตามผล ข้าพเจ้าจะนำกระดาษคำตอบที่ได้จากการใช้ข้อสอบฉบับปรับปรุงใหม่นี้ กลับมานำเสนอในวง PLC ประจำเดือน เพื่อให้เพื่อนครูช่วยตรวจสอบว่า กลยุทธ์การแปลงรูปตัวบทสามารถยกระดับสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิดของนักเรียนกลุ่มอ่อนได้จริงหรือไม่ (Hargreaves & Fullan, 2012)

ลำดับที่ 4 การนำเสนอและวิพากษ์แผนปฏิบัติการข้ามกลุ่ม (Cross-Group Critique and Peer Feedback) เพื่อให้แผนปฏิบัติการมีความรัดกุมและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง วิทยากรจะจัดให้มีช่วงเวลาแห่งการนำเสนอ (Pitching) โดยให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอแผนนวัตกรรมการสอนซ่อมเสริมไปเล่าให้กลุ่มอื่นฟัง สมาชิกกลุ่มอื่นจะทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรคอยตั้งคำถามท้าทาย (Devil's Advocate) เช่น "กราฟิกที่ออกแบบใหม่จะทำให้สูญเสียสาระสำคัญของบทความต้นฉบับไปหรือไม่" หรือ "เราจะมั่นใจได้อย่างไรว่านักเรียนจะไม่อ่านแค่อินโฟกราฟิกแล้วทิ้งบทความที่เป็นตัวอักษรไปเลย" การสะท้อนมุมมองข้ามกลุ่มจะช่วยเจียรไนแผนปฏิบัติการให้มีความสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้นก่อนนำไปลงมือทำในชั้นเรียน

กระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่การบรรยายเชิงโต้ตอบเพื่อปรับฐานความคิด การลงมือวิเคราะห์ข้อสอบจริงจากหลักฐานเชิงประจักษ์ การสะท้อนคิดเพื่อค้นหาข้อบกพร่องอย่างเปิดใจ มาจนถึงกิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหานั้น ถือเป็นการกำหนดทิศทางและสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนได้ กล่าวคือ เมื่อครูภาษาไทยได้รับการหล่อหลอมผ่านกระบวนการ PLC และกระบวนการ Coaching ที่เข้มข้น พวกเขาจะก้าวข้ามกรอบการทำงานแบบปัจเจกบุคคล เกิดสิ่งที่เรียกว่า "ความเชื่อมั่นร่วมกัน" (Collective Efficacy) ว่าทีมครูสามารถเอาชนะทุกความท้าทายทางการศึกษาได้ ความพร้อมที่จะนำนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการถกเถียงอย่างลึกซึ้งไปสร้างความเปลี่ยนแปลงในห้องเรียนจะส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามมาตรฐานสากล กระบวนการทั้งหมดนี้จะทำหน้าที่เป็นเบ้าหลอมอันทรงพลัง ที่เตรียมความพร้อมให้เยาวชนไทยเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่เปี่ยมด้วยความ

รับผิดชอบ มีวิจารณ์ญาณที่แหลมคม และประดับด้วยคุณธรรมความตระหนักรู้ตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

สื่อและเครื่องมือ

การเปลี่ยนผ่านองค์ความรู้จากภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องอาศัยสื่อและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพเพื่อทำหน้าที่เป็น "นั่งร้าน" (Scaffolding) ให้แก่ครูผู้สอนและผู้นิเทศ ในกระบวนการนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เครื่องมือเหล่านี้ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อจับผิดหรือประเมินเพื่อตัดสินผล (Summative) แต่ถูกออกแบบมาเพื่อบันทึกร่องรอยทางปัญญา (Cognitive Traces) ของผู้เรียนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างเป็นระบบ (Costa & Garmston, 2015) เครื่องมือที่สำคัญยิ่งในโมดูลนี้ประกอบด้วย แบบสังเกตชั้นเรียน และแบบบันทึกกระบวนการ PLC ซึ่งมีรายละเอียดและแนวทางการนำไปใช้อย่างลุ่มลึกดังต่อไปนี้

1. แบบสังเกตชั้นเรียนสำหรับการนิเทศแบบ Coaching (Classroom Observation Form)

แบบสังเกตชั้นเรียนในกระบวนการทศน์ใหม่นี้ ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อพลิกโฉมการประเมินการสอนแบบดั้งเดิมที่มักมุ่งเน้นเพียงบุคลิกภาพหรือน้ำเสียงของครู ไปสู่การจับจ้องที่ "กระบวนการทำงานของสมองผู้เรียน" และ "สถาปัตยกรรมคำถาม" ที่ครูใช้กระตุ้นให้เกิดความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ควบคู่ไปกับการบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา

ผู้นิเทศ (Coach) จะใช้เครื่องมือนี้เป็นกรอบในการบันทึกข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลตั้งต้นในการตั้งคำถามปลายเปิดชวนครูสะท้อนคิด (Reflection) หลังการจัดการเรียนรู้ โดยโครงสร้างของแบบสังเกตชั้นเรียนแบ่งออกเป็น 4 ส่วนสำคัญ พร้อมตัวอย่างการบันทึกข้อมูลดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ ส่วนนี้ใช้บันทึกบริบททั่วไปเพื่อให้เห็นภาพรวมของชั้นเรียน

ชื่อผู้สอน (ระบุชื่อครูหรือนิสิตนักศึกษาครู)

ชื่อผู้นิเทศ (Coach) (ระบุชื่อกัลยาณมิตรทางวิชาการ)

ระดับชั้น: มัธยมศึกษาปีที่ 2

หัวข้อการเรียนรู้ การวิเคราะห์ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) เรื่อง พลวัตของภาษาถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดบุรีรัมย์

ส่วนที่ 2 การสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ตามกรอบ PISA 2025 ผู้นิเทศจะบันทึกร่องรอยว่าครูได้ออกแบบกิจกรรมและใช้คำถามที่ครอบคลุมสมรรถนะการอ่านทั้ง 3 ระดับหรือไม่ (OECD, 2024)

ขั้นการค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve):

บันทึกร่องรอยเชิงประจักษ์: ครูให้นักเรียนสแกนหาข้อมูลทางสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจากอินโฟกราฟิก และค้นหาคำจำกัดความของคำว่า "ซอฟต์แวร์เวอร์" จากบทความวิชาการที่กำหนดให้

ข้อสังเกตของผู้นิเทศ: นักเรียนส่วนใหญ่หาข้อมูลพบได้อย่างรวดเร็ว แต่มีนักเรียนกลุ่มอ่อนบางคนที่ยังสับสนกับการอ่านตัวบทไม่ต่อเนื่อง (กราฟ)

ขั้นการรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret):

บันทึกร่องรอยเชิงประจักษ์: ครูตั้งคำถามให้ผู้เรียนเปรียบเทียบมุมมองที่ขัดแย้งกันระหว่าง "บทความส่งเสริมการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเศรษฐกิจ" กับ "บทสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่ต้องการอนุรักษ์ภาษาถิ่น"

ข้อสังเกตของผู้นิเทศ: คำถามของครูมีความแหลมคม ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดภาวะความไม่สมดุลทางความรู้ (Cognitive Dissonance) และพยายามหาความเชื่อมโยงของสาเหตุปัญหา

ขั้นการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate):

บันทึกถ้อยแถลงเชิงประจักษ์: ครูจำลองสถานการณ์ให้นักเรียนสวมบทบาทเป็นยูมัมคฤเทศก์ เพื่อเขียนเสนอแผนการใช้ภาษาในชุมชนที่รักษาสมดุลระหว่างเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

ข้อสังเกตของผู้นิเทศ: เป็นจุดเด่นของคาบเรียน นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดวิพากษ์ (Critical Thinking) อย่างเต็มที่เพื่อชั่งน้ำหนักข้อมูลจากตัวบททั้งสองแหล่ง

ส่วนที่ 3 การสังเกตพฤติกรรมที่สะท้อนคุณลักษณะ 4 ประการ ผู้นิเทศจะบันทึกหลักฐานว่า การสอนของครูสามารถหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างเป็นธรรมชาติและไม่ยึดเยียดหรือไม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง และ การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง: บันทึกถ้อยแถลงเชิงประจักษ์: ผ่านการอภิปรายเรื่องภาษาถิ่น นักเรียนแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในรากเหง้าของท้องถิ่นตนเอง (บุรีรัมย์) และแสดงความเคารพต่อความเห็นต่างของเพื่อนที่สนับสนุนการใช้ภาษาต่างประเทศ โดยไม่มีการใช้ถ้อยคำรุนแรงโจมตีกัน

การมีงานทำและมีอาชีพ และ การเป็นพลเมืองที่ดี: บันทึกถ้อยแถลงเชิงประจักษ์: ในกระดานคำตอบ นักเรียนเสนอแนวทางสร้างอาชีพใกล้ท้องถิ่นที่บูรณาการความรู้ภาษาอังกฤษควบคู่กับภาษาถิ่น แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในการประกอบอาชีพสุจริตที่เกื้อกูลต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน

ส่วนที่ 4 บันทึกการชี้แนะและประเด็นชวนคิด (Coaching Notes) ส่วนนี้ผู้นิเทศจะเตรียม "คำถามปลายเปิด" เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการสะท้อนคิดหลังการสอน (AAR)

ประเด็นคำถามที่ 1: จากที่สังเกตพบว่านักเรียนกลุ่มอ่อนใช้เวลาทำความเข้าใจอินโฟกราฟิกค่อนข้างนาน อาจารย์คิดว่าในวงจรถัดไป เราจะเพิ่มนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) หรือเครื่องมือใดเพื่อช่วยลดภาระทางความคิดให้พวกเขาได้บ้าง

ประเด็นคำถามที่ 2: อาจารย์มองว่าการที่นักเรียนสามารถนำเสนอแผนการเป็นยูมัมคฤเทศก์ได้อย่างสมเหตุสมผลนั้น เกิดจากกลยุทธ์การตั้งคำถามในจุดใดของอาจารย์ที่ช่วยจัดศักยภาพของเด็กออกมาได้สำเร็จ

การใช้แบบสังเกตชั้นเรียนในลักษณะนี้ จะช่วยให้ผู้นิเทศสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ลดอคติส่วนตัว และทำให้งานสนทนาเพื่อการพัฒนามีจุดโฟกัสที่ชัดเจน มุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

2. แบบบันทึกกระบวนการ PLC (PLC Process Record Form)

แบบบันทึกกระบวนการ PLC ไม่ใช่เพียงกระดานสำหรับลงชื่อเช็คเวลาเข้าร่วมประชุม แต่เป็น "เอกสารทางวิชาการ" ที่ใช้สืบเสาะและบันทึกวงจรการทำงานของครูในการแก้ปัญหาชั้นเรียนร่วมกัน (Collaborative Problem Solving) เครื่องมือนี้ช่วยเปลี่ยนวงสนทนาที่อาจเลือนลอยให้กลายเป็นการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับ (Hargreaves & Fullan, 2012)

โครงสร้างของแบบบันทึกกระบวนการ PLC ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ซึ่งออกแบบมาเพื่อให้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ถ้อยแถลงทางปัญญาของผู้เรียนดังนี้

ส่วนที่ 1 บริบทของการทำ PLC (Context of PLC)

หัวข้อการทำ PLC การแก้ปัญหาภาวะข้อมูลล้นทะลัก (Information Overload) และการยกระดับสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วันที่และเวลาดำเนินการ (ระบุวันเวลาที่จัดการประชุม)

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม (Critical Friends) (ระบุชื่อครูภาษาไทยที่เข้าร่วมวง PLC พร้อมบทบาท เช่น ผู้อำนวยการ/ผู้ช่วยฯ ผู้บันทึก ผู้ร่วมวิพากษ์)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ (Student Data Analysis) สมาชิกนำกระดาษคำตอบของนักเรียนจากบททดสอบเชิงสถานการณ์มาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อจำแนกปัญหา

หลักฐานที่นำมาวิเคราะห์ กระดาษคำตอบของนักเรียนจำนวน 40 แผ่น ในชุดข้อสอบเรื่อง "วิกฤตขยะอิเล็กทรอนิกส์ในชุมชน"

ข้อค้นพบทางปัญญา (Cognitive Deficit) สมาชิกพบว่าเมื่อนักเรียนต้องอ่านบทความเชิงวิชาการที่มีความยาว นักเรียนกว่าร้อยละ 60 ไม่สามารถดึงข้อมูลมาเชื่อมโยงกันได้ และเว้นว่างในข้อคำถามที่ต้องเขียนตอบเชิงวิพากษ์

ข้อค้นพบทางคุณธรรม (Moral Deficit) นักเรียนบางส่วนที่เขียนตอบได้ กลับเสนอแนวทางแก้ปัญหาแบบปิดความรับผิดชอบ เช่น การเสนอให้นำขยะไปทิ้งในพื้นที่จังหวัดอื่น ซึ่งสะท้อนการขาดความเห็นอกเห็นใจและขาดคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดี

ส่วนที่ 3 การระดมสมองและออกแบบนวัตกรรม (Brainstorming and Action Plan) ครูในวง PLC ร่วมกันนำเสนอทฤษฎีและออกแบบแนวทางแก้ไขปัญหา

กลยุทธ์ที่นำมาใช้แก้ปัญหาทางปัญญา กลุ่มครูเสนอให้ใช้เทคนิค "การแปลงรูปตัวบท" (Text Transformation) โดยจะนำบทความวิชาการมาสรุปเป็นแผนผังความคิด (Graphic Organizer) และใช้คลิปวิดีโอสั้นๆ ประกอบการอ่าน เพื่อช่วยนักเรียนกลุ่มอ่อนในการจัดระบบความคิดและลดความตื่นตระหนกต่อตัวอักษร (ทิตินา แคมมณี, 2564)

กลยุทธ์ที่นำมาใช้แก้ปัญหาทางคุณธรรม เพื่อปรับทัศนคติการเป็นพลเมืองที่ดี ครูจะเพิ่มกระบวนการ "วรรณกรรมวงจร" (Literature Circle) ก่อนการทำข้อสอบ โดยให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้นเกี่ยวกับผลกระทบของมลพิษที่มีต่อชีวิตชาวบ้าน เพื่อปลูกฝังความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ส่วนที่ 4 พันธสัญญาทางวิชาชีพและการสะท้อนคิด (Professional Commitment and Reflection) ส่วนนี้เป็นข้อผูกมัดว่ากระบวนการพัฒนาจะดำเนินต่อไปในชั้นเรียน

แผนการนำไปใช้จริง สมาชิกตกลงร่วมกันว่าจะนำชุดข้อสอบที่ปรับปรุงใหม่ และเทคนิคการใช้ตารางจัดระบบความคิด ไปทดลองใช้จริงกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภายในสัปดาห์หน้า

การสะท้อนความรู้สึกร่วมจากการทำ PLC สมาชิกบันทึกว่าการนำกระดาษคำตอบมาวิเคราะห์ร่วมกัน ทำให้มองเห็นจุดบอดในการตั้งคำถามของตนเองชัดเจนขึ้น และรู้สึกอุ่นใจที่มีเพื่อนครูคอยช่วยคิดและสนับสนุนแนวทางใหม่ๆ โดยไม่ต้องเผชิญปัญหาเพียงลำพัง (วิจารณ์ พานิช, 2555)

การบูรณาการเครื่องมือทั้งสองชนิดนี้เข้าด้วยกัน ถือเป็นกลไกที่สามารถยกระดับวิชาชีพครูภาษาไทยแบบสังเกตชั้นเรียนทำหน้าที่บันทึกกระบวนการที่เกิดขึ้นสดๆ ในห้องเรียน ส่วนแบบบันทึกกระบวนการ PLC ทำหน้าที่ตกผลึกความคิดและสร้างนวัตกรรมร่วมกัน เมื่อครูหรือนิสิตนักศึกษาครูได้รับการฝึกฝนให้ใช้สื่อและเครื่องมือเหล่านี้อย่างเชี่ยวชาญ พวกเขาจะก้าวข้ามการเป็นเพียงผู้สอนหนังสือ ไปสู่การเป็น "นักวิจัยในชั้นเรียน" ที่สามารถวินิจฉัยและออกแบบการประเมินผลได้อย่างละเอียด ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือการสร้างเยาวชนที่มีความฉลาดรู้ด้านการอ่านอย่างแตกฉานและเติบโตเป็นพลเมืองที่เปี่ยมด้วยคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมตามแนวทางพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

วิธีการประเมินผล

กระบวนการประเมินในโมดูลที่ 5 นี้ มุ่งเน้นการตรวจสอบร่องรอยเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นจากการนำความรู้ไปใช้จริงในชั้นเรียน การรับการนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) และการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้การประเมินผลมีความครอบคลุม เทียบตรง และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงได้กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการประเมินออกเป็นลำดับข้อดังต่อไปนี้

1. หลักการและแนวคิดของการประเมินจากรายงานผลการปฏิบัติงานและแฟ้มสะสมงาน การใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ในฐานะเครื่องมือประเมินผล ถือเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการประเมินที่เน้นผลผลิตขั้นสุดท้าย (Product-oriented) ไปสู่การประเมินที่ให้คุณค่ากับกระบวนการ หลักการสำคัญของการประเมินในโมดูลนี้คือการตรวจสอบความสอดคล้อง (Alignment) ระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือวัดผล และร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้นิเทศจะพิจารณาว่าครูสามารถนำข้อเสนอแนะจากการทำ PLC มาปรับปรุงการสอนของตนเองได้อย่างไร การประเมินลักษณะนี้ช่วยให้ครูได้แสดงออกถึงการเป็น "นักปฏิบัติที่รู้จักสะท้อนคิด" (Reflective Practitioner) ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (Schön, 1983)

2. องค์ประกอบของรายงานผลการปฏิบัติงานและแฟ้มสะสมงานที่ใช้ในการประเมิน เพื่อให้การประเมินมีความเป็นมาตรฐานและครอบคลุมผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร ครูผู้เข้าอบรมจะต้องจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานและแฟ้มสะสมงาน โดยมีองค์ประกอบบังคับ 4 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integrated Lesson Plans) ครูต้องนำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่นำไปใช้จริงอย่างน้อย 2 แผน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้ "ตัวบทหลากหลายแหล่ง" (Multiple Texts) แผนการสอนต้องระบุอย่างชัดเจนถึงการตั้งคำถามที่กระตุ้นความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ การค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจ และการประเมินและสะท้อนคิด (OECD, 2024) ควบคู่ไปกับการระบุกระบวนการบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในกิจกรรมการเรียนรู้โดยไม่เป็นการยัดเยียดเนื้อหา

ส่วนที่ 2 เครื่องมือวัดผลและร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียน (Assessment Tools and Student Evidence) ครูต้องแนบชุดข้อสอบเชิงสถานการณ์และเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) ที่ตนเองสร้างขึ้น พร้อมทั้งคัดเลือก "กระดาษคำตอบของนักเรียน" จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน มาประกอบในแฟ้มสะสมงาน เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันว่าเครื่องมือที่ครูสร้างขึ้นสามารถจำแนกความสามารถทางปัญญาและคุณลักษณะทางคุณธรรมของผู้เรียนได้จริง

ส่วนที่ 3 บันทึกกระบวนการนิเทศแบบ Coaching และ PLC (Coaching and PLC Logs) ส่วนนี้เป็นหลักฐานแสดงการทำงานร่วมกับผู้อื่น ครูต้องนำเสนอแบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียนและแบบบันทึกกระบวนการ PLC ที่แสดงให้เห็นว่า ครูได้นำปัญหาจากการสอน เช่น การที่นักเรียนไม่สามารถตีความตัวบทที่มีความขัดแย้งกัน ไปขอคำปรึกษาและรับฟังข้อเสนอแนะจากเพื่อนครูในหมวดวิชาภาษาไทย หลักฐานส่วนนี้ต้องสะท้อนให้เห็นภาวะในการเปิดรับฟังความคิดเห็นและการทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Critical Friend) ที่ดี (Costa & Garmston, 2015)

ส่วนที่ 4 บันทึกการสะท้อนคิดและการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Reflective Journal and Action Plan) องค์ประกอบสุดท้ายที่สำคัญที่สุดคือการเขียนสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (After Action Review - AAR) ครูต้องเขียนบรรยายความเรียงเพื่อวิเคราะห์จุดเด่นและจุดบกพร่องในการจัดการเรียนรู้ของตนเองอย่างตรงไปตรงมา พร้อมทั้งระบุ "แผนปฏิบัติการระยะสั้น" ที่จะนำข้อค้นพบที่ได้ไปพัฒนานวัตกรรม การสอนซ่อมเสริมเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนในรอบการทำงานถัดไปอย่างไร การเขียนสะท้อนคิดนี้จะเป็นมาตรฐานวัดความมุ่งมั่นในการพัฒนาวิชาชีพอย่างยั่งยืน (วิจารณ์ พานิช, 2555)

3. กระบวนการประเมินผลและการให้ข้อมูลป้อนกลับ กระบวนการประเมินแฟ้มสะสมงานในหลักสูตรนี้ ดำเนินการผ่านระบบพหุภาคี (Multiple Evaluators) เพื่อลดอคติและสร้างความโปร่งใส โดยประกอบด้วยการประเมินตนเอง (Self-Assessment) การประเมินโดยเพื่อนครูในวง PLC (Peer Assessment) และการประเมินโดยผู้นิเทศหรือวิทยากรพี่เลี้ยง (Expert Assessment)

เมื่อครูส่งรายงานผลการปฏิบัติงาน ผู้นิเทศจะไม่ประเมินเพียงเพื่อให้เกรด แต่จะเชิญครูมาพูดคุยสนทนาเชิงวิชาการ (Portfolio Interview) เพื่อให้ครูได้ปกป้องแนวคิดและอธิบายเหตุผลเบื้องหลังการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการนี้เปิดโอกาสให้ผู้นิเทศได้ให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก (Constructive Feedback) ชี้แนะแนวทางในการต่อยอดความสำเร็จ และร่วมกันหาทางออกสำหรับปัญหาที่ครูยังไม่สามารถแก้ไขได้ ซึ่งถือเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) อย่างสมบูรณ์แบบ (ศิริชัย กาญจนวสี, 2556)

4. เกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric สำหรับการประเมินแฟ้มสะสมงาน) เพื่อให้การตัดสินผลการปฏิบัติงานของครูมีความเที่ยงตรง จึงได้กำหนดเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) โดยแบ่งระดับคุณภาพออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ดีเยี่ยม (4) ดี (3) พอใช้/ต้องปรับปรุง (2) และ ไม่ผ่านเกณฑ์ (1) ใน 4 มิติการประเมิน ดังนี้

มิติที่ 1 การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือวัดผลตามกรอบ PISA 2025

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) แผนการสอนและเครื่องมือวัดผลมีความเชื่อมโยงกันอย่างสมบูรณ์ ตัวบทที่นำมาใช้มีความหลากหลายและท้าทาย คำถามสามารถกระตุ้นกระบวนการคิดขั้นสูงสุด (การประเมินและสะท้อนคิด) ได้อย่างชัดเจน RUBRIK ให้คะแนนนักเรียนมีความแม่นยำและสามารถวัดพฤติกรรมได้จริง

ระดับ 3 (ดี) แผนการสอนและเครื่องมือวัดผลสอดคล้องกัน ตัวบทมีความหลากหลายแต่คำถามส่วนใหญ่ยังคงเน้นการรวบรวมและทำความเข้าใจ RUBRIK ให้คะแนนมีความชัดเจนแต่ยังมีบางข้อที่อธิบายพฤติกรรมบ่งชี้ไม่ครอบคลุม

ระดับ 2 (พอใช้) แผนการสอนมีการใช้ตัวบทแต่ไม่มีความหลากหลาย คำถามมุ่งเน้นเพียงการค้นหาและดึงข้อมูล เครื่องมือวัดผลไม่สามารถสะท้อนความสามารถในการวิพากษ์ของผู้เรียนได้ RUBRIK ขาดความชัดเจน

ระดับ 1 (ไม่ผ่าน) ไม่มีแผนการจัดการเรียนรู้ หรือเครื่องมือวัดผลยังคงเป็นรูปแบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำ ไม่สอดคล้องกับกรอบความฉลาดรู้ด้านการอ่าน

มิติที่ 2 การบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบาย

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) ร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียน (กระดาษคำตอบ) แสดงให้เห็นถึงการเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างลึกซึ้ง แผนการสอนออกแบบสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ไตร่ตรองถึงการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดีได้อย่างเป็นธรรมชาติ ไม่มีการยัดเยียดเนื้อหาทางศีลธรรม

ระดับ 3 (ดี) ร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียนแสดงถึงความเข้าใจในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แต่แผนการสอนยังคงมีลักษณะของการสอนจริยธรรมแบบตรงไปตรงมาบ้าง ยังขาดความกลมกลืนกับเนื้อหาวิชาภาษาไทยในบางจุด

ระดับ 2 (พอใช้) ร่องรอยการเรียนรู้แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถท่องจำคุณลักษณะ 4 ประการได้ แต่ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเขียนตอบข้อสอบเชิงสถานการณ์ได้ ครูไม่มีกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการปลูกฝังคุณธรรม

ระดับ 1 (ไม่ผ่าน) ไม่ปรากฏร่องรอยการบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการลงในกิจกรรมการเรียนรู้และเครื่องมือประเมินผล

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศแบบ Coaching และ PLC

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) บันทึกการทำ PLC แสดงหลักฐานชัดเจนว่าครูนำปัญหาจากการสอนจริงมาวิเคราะห์ร่วมกับเพื่อนครู มีการรับฟังข้อวิพากษ์อย่างเปิดใจ และสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศ (Coach) ให้คำชี้แนะเชิงปัญญาแก่เพื่อนครูได้อย่างสร้างสรรค์และลุ่มลึก

ระดับ 3 (ดี) บันทึกแสดงการเข้าร่วมกระบวนการ PLC และมีการนำปัญหามาหารือ แต่การวิเคราะห์ปัญหายังขาดการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (กระตาดาคำตอบนักเรียน) มาสนับสนุน การให้คำชี้แนะเพื่อนครูยังอยู่ในระดับพื้นฐาน

ระดับ 2 (พอใช้) บันทึก PLC มีลักษณะเป็นเพียงการรายงานผลการปฏิบัติงาน ขาดการวิพากษ์และการเสนอแนะนวัตกรรมการแก้ปัญหาาร่วมกัน ครูมีลักษณะตั้งรับและไม่กล้าเปิดเผยข้อผิดพลาดในการสอนของตนเอง

ระดับ 1 (ไม่ผ่าน) ไม่มีหลักฐานการเข้าร่วมกระบวนการ PLC หรือหลีกเลี่ยงการรับการนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา

มิติที่ 4 การสะท้อนคิดและการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Reflective Practice)

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) บันทึกการสะท้อนคิดแสดงถึงวุฒิภาวะในการประเมินตนเองขั้นสูง สามารถระบุข้อบกพร่องและเชื่อมโยงไปสู่ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ แผนปฏิบัติการมีความรัดกุม เป็นรูปธรรม และระบุวิธีการนำนวัตกรรมการสอนซ่อมเสริมไปแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจน

ระดับ 3 (ดี) บันทึกการสะท้อนคิดสามารถระบุจุดเด่นและจุดบกพร่องได้ แต่การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหายังไม่ลึกซึ้ง แผนปฏิบัติการระบุเป้าหมายในการพัฒนาแต่ยังขาดรายละเอียดขั้นตอนการลงมือปฏิบัติที่ชัดเจน

ระดับ 2 (พอใช้) บันทึกการสะท้อนคิดมีลักษณะพรรณนาเหตุการณ์ในห้องเรียนมากกว่าการวิเคราะห์กระบวนการทางปัญญา มักกล่าวโทษปัจจัยภายนอกหรือตัวผู้เรียน แผนปฏิบัติการเลื่อนลอยและไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ระดับ 1 (ไม่ผ่าน) ไม่มีการเขียนสะท้อนคิดหลังการปฏิบัติงาน หรือเขียนเพียงสรุปผลการสอนสั้น ๆ โดยไม่มีการวางแผนพัฒนาวิชาชีพ

5. การยกตัวอย่างการรวบรวมหลักฐานเชิงประจักษ์และการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน เพื่อให้เห็นภาพการนำเกณฑ์การประเมินไปใช้ในบริบทจริง ขอยกตัวอย่างกรณีศึกษาของครูผู้เข้าอบรมที่สามารถรวบรวมแฟ้มสะสมงานได้ในระดับ "ดีเยี่ยม"

ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้นำเสนอรายงานผลการปฏิบัติงานโดยเลือกใช้ชุดข้อสอบสถานการณ์เรื่อง "วิกฤตความน่าเชื่อถือของสื่อสังคมออนไลน์กับการสร้างวาทกรรมสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech)" ครูได้แนบแผนการสอนที่ใช้ตัวบทสองแหล่ง แหล่งแรกเป็นโพสต์ปลุกปั่นอารมณ์ในสื่อโซเชียล แหล่งที่สองเป็นบทวิเคราะห์ทางกฎหมายและผลกระทบทางจิตวิทยา

ในแฟ้มสะสมงาน ครูได้นำกระตาดาคำตอบของนักเรียนกลุ่มอ่อนมาแสดงเป็นหลักฐาน โดยระบุใน "บันทึกสะท้อนคิด" ว่าในตอนแรกนักเรียนกลุ่มนี้ไม่สามารถจับใจความตัวบททางกฎหมายได้ และเขียนตอบด้วยอารมณ์รุนแรงคล้อยตามโพสต์ปลุกปั่น จากนั้นครูได้แสดง "บันทึกกระบวนการ PLC" ซึ่งระบุว่าครูได้นำปัญหานี้ไปปรึกษาเพื่อนครู และได้รับคำชี้แนะ (Coaching) ให้กลับไปสร้างนักรั้วทางปัญญาโดยใช้กิจกรรม "วรรณกรรมวงจร" ก่อนทำข้อสอบ

หลักฐานสำคัญในแฟ้มสะสมงานคือ "กระดาศำตอบฉบับแก้ตัว" ของนักเรียนกลุ่มเดิม ที่ครูนำไปให้ทำ หลังจากการสอนซ่อมเสริม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนสามารถถอดคติในการอ่าน และเขียนเสนอแนะการใช้ โซเชียลมีเดียอย่างสร้างสรรค์ เคารพสิทธิมนุษยชน แสดงให้เห็นถึงการเกิดคุณลักษณะ "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง" อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ครูยังได้เขียน "แผนปฏิบัติการระยะสั้น" ที่จะนำเทคนิคการสร้างนั่งร้านทาง ความรู้สึกนี้ ไปขยายผลและพัฒนาเป็นนวัตกรรมคู่มือการสอนการอ่านเชิงวิพากษ์สำหรับหมวดวิชาภาษาไทย ต่อไป

การประเมินจากรายงานผลการปฏิบัติงานและแฟ้มสะสมงานที่มีความละเอียดอ่อนและเป็นระบบเช่นนี้ จะทำหน้าที่เป็นเป้าหมายอันทรงคุณค่า ที่ช่วยเจียรไนครูภาษาไทยให้กลายเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการ เรียนรู้ เมื่อครูมีวุฒิภาวะในการทบทวนตนเองและสามารถทำงานร่วมกับเครือข่ายวิชาชีพได้อย่างเข้มแข็ง ความรู้และทักษะที่ได้รับการพัฒนา ย่อมถูกถ่ายทอดลงสู่ตัวผู้เรียน ส่งผลให้เยาวชนไทยสามารถยกระดับความ ฉลาดรู้ด้านการอ่านให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล และเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่สง่างาม เปี่ยมด้วยคุณธรรมและ ความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาอย่างยั่งยืนสืบไป

แบบทดสอบหลังเรียน

แบบทดสอบหลังเรียนที่สอดคล้องกับการประเมินผล มีลำดับขั้นตอนการออกแบบ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์และโครงสร้างของแบบทดสอบหลังเรียน

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนาครูภาษาไทยให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของ โลกศตวรรษที่ 21 เรียกร้องให้มีระบบการประเมินผลที่สะท้อนสมรรถนะการปฏิบัติงานจริง (Authentic Assessment) แบบทดสอบหลังเรียนในโมดูลที่ 5 จึงถูกออกแบบมาเพื่อก้าวข้ามการทดสอบความจำในเชิง ทฤษฎี ไปสู่การเป็นเครื่องมือประเมินระดับวุฒิภาวะทางวิชาชีพ ซึ่งจะเป็นบทพิสูจน์ว่าผู้เข้าอบรมพร้อมที่จะ ก้าวขึ้นเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาแล้วหรือไม่

1) วัตถุประสงค์ของแบบทดสอบหลังเรียน

แบบทดสอบหลังเรียนชุดนี้มุ่งประเมินความสามารถระดับสูงของครูในการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (Theory-Practice Integration) โดยถูกสถาปนาขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์หลักดังต่อไปนี้

- 1.1) เพื่อตรวจสอบสมรรถนะด้านการนิเทศแบบชี้แนะทาง
- 1.2) เพื่อประเมินทักษะการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
- 1.3) เพื่อประเมินความสามารถในการบูรณาการเป้าหมายเชิงซ้อน
- 1.4) เพื่อวัดระดับความคล่องตัวของการสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ

2) โครงสร้างของแบบทดสอบหลังเรียน

เพื่อให้การประเมินสามารถดึงเอาศักยภาพที่แท้จริงของผู้เข้าอบรมออกมาได้อย่างครบถ้วน โครงสร้างของแบบทดสอบจึงถูกออกแบบในรูปแบบของข้อสอบอัตนัยเชิงสถานการณ์ (Situational Judgment Test - SJT) ซึ่งเป็นรูปแบบการทดสอบที่จำลองความซับซ้อนที่ครูต้องเผชิญในบริบทของโรงเรียน จริง โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ดังตารางแสดงโครงสร้างต่อไปนี้

ตารางโครงสร้างแบบทดสอบหลังเรียน โมดูลที่ 5

องค์ประกอบของ การทดสอบ	สมรรถนะหลักที่มุ่งวัด (Core Competencies)	บริบทของสถานการณ์จำลอง (Simulated Context)	เกณฑ์การประเมินและ น้ำหนักความสำคัญ
ส่วนที่ 1 การจำลอง สถานการณ์การเป็นผู้ นิเทศและกัลยาณมิตรใน วง PLC (Assessing Coaching and PLC Facilitation Skills)	- ทักษะการตั้งคำถามเชิง ชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) - ความสามารถในการ วิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน (Student Data Analysis) - การออกแบบนวัตกรรม แก้ปัญหา	สถานการณ์ความขัดแย้งในวง PLC นำเสนอกรณีศึกษาที่เพื่อนครูนำผล สอบของนักเรียนที่มีความอ่อนแอ (เช่น อ่านเก่งแต่นำข้อมูลไปใช้ ในทางที่ผิดจริยธรรม) มาปรึกษา ด้วยความท้อแท้ ผู้สอบต้องเขียน บทสนทนาโต้ตอบและเสนอแผน แก้ปัญหา	ประเมินด้วย Analytic Rubric (ร้อยละ 60) พิจารณาจาก: 1. ความเป็นกัลยาณมิตร และการไม่ด่วนตัดสิน 2. ความแหลมคมของการ ตั้งคำถามกระตุ้นคิด 3. ความเป็นไปได้ของ นวัตกรรมการสอนซ่อม เสริมที่เชื่อมโยงกับพระ บรมราโชบาย
ส่วนที่ 2 การเขียนความ เรียงสะท้อนคิดเชิง วิชาชีพ (Professional Reflective Essay)	- ทักษะการสะท้อนคิดระดับ วิพากษ์ (Critical Reflection) - การเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การ ปฏิบัติ - การสร้างพันธสัญญาทาง วิชาชีพ	การถอดบทเรียนจากประสบการณ์ ตรง ผู้สอบเขียนความเรียงเพื่อทบทวน กระบวนการทำงานของตนเอง ตลอดหลักสูตร วิเคราะห์จุดอ่อนจุด แข็งในการออกแบบเครื่องมือวัดผล PISA และวิจารณ์การเติบโตทาง ความคิดของตนเองผ่าน กระบวนการ PLC	ประเมินด้วย Analytic Rubric (ร้อยละ 40) พิจารณาจาก: 1. ความลึกซึ้งของการ วิพากษ์ตนเอง (Self- Critique) 2. การอ้างอิงทฤษฎีการ สอนมาสนับสนุนแนวคิด 3. ความชัดเจนของ แผนปฏิบัติการในอนาคต

3) การขยายความและตัวอย่างการนำไปใช้ของแบบทดสอบแต่ละส่วน

เพื่อให้คุณาจารย์และวิทยากรผู้ประเมินสามารถนำโครงสร้างนี้ไปสร้างชุดข้อสอบที่มีความทันสมัยและสอดคล้องกับพลวัตของสังคมยุคดิจิทัล จึงขอขยายความลักษณะของข้อสอบในแต่ละส่วนดังนี้

การขยายความส่วนที่ 1 การจำลองสถานการณ์การเป็นผู้นิเทศและกัลยาณมิตรในวง PLC ในส่วนนี้ ข้อสอบจะทำให้ผู้เข้าอบรมสวมบทบาทเป็น "ผู้นำทางวิชาการ" ที่ต้องประคับประคองเพื่อนร่วมวิชาชีพ สถานการณ์ที่นำมาใช้ควรเป็นสถานการณ์ร่วมสมัยที่ไร้คำตอบตายตัว (Ill-structured Problem)

ตัวอย่างบริบทข้อสอบ: ครูเอมมีนักเรียนมาแสดงในวง PLC โดยโจทย์คือการใช้บทความเรื่อง "ลิขสิทธิ์ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับการคุ้มครองผลงานนักเขียนวรรณกรรม" นักเรียนส่วนใหญ่ในห้องตอบข้อสอบโดยให้เหตุผลว่า การลอกเลียนแบบผลงานด้วย AI ไม่ใช่เรื่องผิดตราบดีที่สามารถสร้างรายได้และช่วยให้ทำงานส่งครูได้ทันเวลา ครูเอมมีรู้สึกหมกหมุ่นและกล่าวในวง PLC ว่า "วิชาภาษาไทยคงไม่สามารถสอนให้เด็กรู้จักความซื่อสัตย์ได้อีกต่อไปในยุคเทคโนโลยี"

ภาระงานของผู้สอบ:

1) ท่านจะใช้หลักการชี้แนะ (Coaching) ตั้งคำถามอย่างไรให้ครูเอมมีกลับมาทบทวน "สถาปัตยกรรมคำถาม" ของตนเองโดยไม่รู้สึกเสียหน้า

2) ท่านจะเสนอแนะในวง PLC อย่างไร เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ กระตุ้น กระบวนการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณลักษณะ "การมีงาน ทำและมีอาชีพที่สุจริต" ให้แก่นักเรียนกลุ่มนี้

การตอบข้อสอบในลักษณะนี้ ผู้สอบจะต้องดึงเอาความรู้เรื่องการสร้างนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) และ ศิลปะการประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) มาอธิบายอย่างเป็นระบบ (ศิริชัย กาญจนวสี, 2556)

การขยายความส่วนที่ 2 การเขียนความเรียงสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ

การเขียนความเรียงสะท้อนคิด (Reflective Essay) ไม่ใช่การเขียนรายงานสรุปกิจกรรม แต่ เป็นกระบวนการที่ครูจะต้องส่องกระจกดูการทำงานของตนเองอย่างซื่อสัตย์ (Schön, 1983) ข้อสอบจะ กำหนดประเด็นท้าทายให้ครูสืบค้นกระบวนการที่เปลี่ยนไปของตนเอง

ตัวอย่างคำสั่งการเขียนความเรียง: จงเขียนความเรียงความยาว 500-800 คำ เพื่อสะท้อน ภาพการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพของท่าน โดยให้ครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

1) ก่อนเข้ารับการอบรม ท่านมีมุมมองต่อการประเมินผลการอ่านอย่างไร และกระบวนการ สร้างข้อสอบตามกรอบ PISA 2025 ได้เข้ามาทำลายมายาคติเดิมของท่านอย่างไรบ้าง

2) โปรดหยิบยก "ความผิดพลาด" 1 ประการที่ท่านค้นพบจากการนำแผนการสอนไปทดลอง ใช้จริง และอธิบายว่าวง PLC ได้ช่วยให้ท่านก้าวข้ามความผิดพลาดนั้นได้อย่างไร

3) ท่านจะนำองค์ความรู้เชิงบูรณาการนี้ไปสร้าง "ระบบนิเวศการเรียนรู้" ในสถานศึกษาของ ท่านอย่างไร เพื่อให้การสร้างเยาวชนที่มีคุณธรรมตามพระบรมราโชบาย เป็นสิ่งที่ยั่งยืนและจับต้องได้จริง

การออกแบบโครงสร้างแบบทดสอบหลังเรียนที่ผสมผสานการแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์เข้ากับการสะท้อนคิด เชิงลึกนี้ จะช่วยพลิกโฉมการวัดผลในระดับอุดมศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพครู เมื่อผู้เข้าอบรมสามารถผ่าน การทดสอบที่เข้มข้นนี้ได้ ย่อมเป็นเครื่องยืนยันว่าสถาบันได้ผลิต "สถาปนิกทางการศึกษา" ที่พร้อมจะลงสนาม จริง เพื่อออกแบบการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่แหลมคม ทรงพลานุภาพ และสามารถเจียระไนสติปัญญาควบคู่ไป กับคุณลักษณะอันงามของเยาวชนไทยได้อย่างสมบูรณ์แบบ

2. ตัวอย่างแบบทดสอบหลังเรียน ส่วนที่ 1 การจำลองสถานการณ์การทำงานในวง PLC

แบบทดสอบส่วนนี้เป็นข้อสอบอัตนัยเชิงสถานการณ์ (Situational Judgment Test) ที่มุ่งประเมินวุฒิภาวะ ทางอารมณ์ ทักษะการเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Critical Friend) และความสามารถในการออกแบบ นวัตกรรมแก้ปัญหาของครูภาษาไทย

เอกสารแบบทดสอบ: ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์และแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์

(เวลาทำข้อสอบ 45 นาที)

คำชี้แจง:ให้อ่านกรณีศึกษาต่อไปนี้อย่างละเอียด และเขียนอธิบายแนวทางการแก้ปัญหาใน สถานะสมาชิกวงชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยใช้หลักวิชาการและทฤษฎีการสอนมาสนับสนุน

กรณีศึกษา ในวงประชุม PLC ของหมวดวิชาภาษาไทย ครูสมศรีนำเสนอปัญหาด้วยสีหน้า เคร่งเครียดว่า เมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมา เธอได้นำชุดข้อสอบสถานการณ์เรื่อง "วิกฤตสื่อสังคมออนไลน์กับการสร้าง วาทกรรมสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech)" ไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการตรวจข้อสอบ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถดึงข้อมูลจากตัวบทมาเขียนตอบได้อย่างครบถ้วนและสละสลวย ซึ่งสะท้อนว่า สมรรถนะการอ่านขั้นพื้นฐานผ่านเกณฑ์อย่างฉลุย แต่นักเรียนเกินครึ่งต้องกลับเขียนข้อเสนอแนะในตอนท้าย ว่า "ควรใช้การตั้งศาลเตี้ยออนไลน์เพื่อขูดคุ้ยประจานและกลั่นแกล้งผู้ที่สร้างวาทกรรมเกลียดชังกลับคืนให้สา

สม สังคมจะได้สงบสุข" ครูสมศรีรู้สึกท้อแท้และสรุปในวง PLC ว่า "เด็กสมัยนี้ก้าวร้าวและสอนเรื่องคุณธรรมไม่ได้ผลหรอก เราพยายามบูรณาการแล้วแต่เด็กก็คิดได้แค่นี้ ฉะนั้นเราคงต้องกลับไปออกข้อสอบแบบปรนัยเน้นหลักภาษาเหมือนเดิมดีกว่า"

ข้อคำถาม: หากท่านเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Critical Friend) ในวง PLC นี้ จงเขียนตอบใน 2 ประเด็นต่อไปนี้ 1) ท่านจะใช้ทักษะการชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) โดยร่าง "บทสนทนาโต้ตอบ" และตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อชวนครูสมศรีสะท้อนคิดอย่างไร เพื่อไม่ให้เธอท้อแท้และไม่ด่วนสรุปกลับไปใช้วิธีการสอนแบบเดิม 2) ท่านจะเสนอแนวทางการออกแบบ "นวัตกรรมการสอนซ่อมเสริม" ในวง PLC เพื่อแก้ปัญหาข้อบกพร่องทางคุณธรรมของนักเรียนกลุ่มนี้อย่างไร โดยให้สอดคล้องกับคุณลักษณะการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

แนวคำตอบที่คาดหวังและเกณฑ์การให้คะแนน (สำหรับผู้ตรวจประเมิน) ผู้สอบที่ผ่านเกณฑ์ระดับ "ดีเยี่ยม" จะต้องแสดงทักษะการสื่อสารเชิงบวก ไม่ตำหนิเพื่อนครู และนำเสนอนวัตกรรมที่จับต้องได้ โดยมีองค์ประกอบของคำตอบดังนี้

ส่วนที่ 1 ทักษะการชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) ผู้สอบต้องร่างบทสนทนาที่เริ่มต้นด้วยการชื่นชม (Validation) และตามด้วยคำถามกระตุ้นคิด

ตัวอย่างคำตอบที่ยอดเยี่ยม "ก่อนอื่นต้องขอชื่นชมครูสมศรีมากๆ ที่กล้าหยิบยกประเด็นที่ทำนายและเข้ากับยุคสมัยมาสร้างเป็นข้อสอบ ซึ่งช่วยดึงศักยภาพการอ่านของเด็กออกมาได้ดีมากครับ แต่จากคำตอบของนักเรียนที่ดูเหมือนจะขาดความเห็นอกเห็นใจนั้น ครูสมศรีคิดว่าในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเรา ก่อนที่จะให้เด็กทำข้อสอบ เราอาจจะยังขาดกิจกรรมที่ช่วยสร้าง 'นั่งร้านทางความรู้สึก' (Affective Scaffolding) ในจุดใดไปบ้างไหมครับ เด็กๆ ถึงได้ตัดสินใจใช้ความรุนแรงโต้กลับความรุนแรงเช่นนั้น" (Costa & Garmston, 2015)

ส่วนที่ 2 การเสนอแนะนวัตกรรมแก้ปัญหา ผู้สอบต้องแยกแยะได้ว่าเป็น "ข้อบกพร่องทางคุณธรรม" ไม่ใช่ข้อบกพร่องด้านการอ่าน และเสนอทางออกที่เป็นรูปธรรม

ตัวอย่างคำตอบที่ยอดเยี่ยม "ผมขอเสนอให้หมวดภาษาไทยของเราช่วยกันปรับแผนการสอนใหม่ครับ ปัญหานี้แก้ไม่ได้ด้วยการบรรยายศีลธรรมหน้าชั้น แต่เราต้องบูรณาการกิจกรรม 'วรรณกรรมวงจร' (Literature Circle) เข้าไปในรายวิชา โดยนำเรื่องสั้นร่วมสมัยที่สะท้อนความเจ็บปวดและบาดแผลทางจิตใจของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้งออนไลน์ มาให้นักเรียนอ่านและล้อมวงอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้สึกกันก่อน การทำเช่นนี้จะช่วยปรับฐานความตระหนักรู้ทางศีลธรรมและหล่อหลอมวุฒิภาวะทางอารมณ์ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนความผิดพลาดในกระดานคำตอบ ให้กลายเป็นโอกาสทองในการสร้างพลเมืองที่ดีและมีจิตใจมั่นคงตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาคครับ" (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

3. ตัวอย่างแบบทดสอบหลังเรียน ส่วนที่ 2 การเขียนความเรียงสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ

แบบทดสอบส่วนนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) โดยท้าทายให้นิสิตนักศึกษาครูหรือครูผู้เข้าอบรม ได้สืบค้นเข้าไปในประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ของตนเองตลอดหลักสูตร เพื่อสร้างความหมายและทิศทางการประกอบวิชาชีพ

เอกสารแบบทดสอบ: ส่วนที่ 2 การสะท้อนคิดระดับวิพากษ์ (เวลาทำข้อสอบ 60 นาที)

คำชี้แจง: จงเขียนความเรียงสะท้อนคิด (Reflective Essay) ความยาวไม่น้อยกว่า 500 คำ เพื่อสังเคราะห์ประสบการณ์ที่ท่านได้จากการนำเครื่องมือวัดผลตามกรอบ PISA 2025 ไปใช้จริงในชั้นเรียน โดยความเรียงของท่านจะต้องครอบคลุมประเด็นเชิงวิพากษ์ทั้ง 3 ประการต่อไปนี้

1) **การรื้อถอนและสร้างใหม่** การค้นพบจุดแข็งและจุดบกพร่องของ "สถาปัตยกรรมคำถาม" เชิงสถานการณ์ที่ท่านเป็นผู้ออกแบบเอง เมื่อนำไปใช้จริงกับผู้เรียน

2) **พลังของเครือข่าย** ผลกระทบของกระบวนการ PLC และ Coaching ที่มีต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การสอนและการมองปัญหาในชั้นเรียนของท่าน

3) **ก้าวต่อไป** พันธสัญญา (Commitment) ในการนำองค์ความรู้ไปขับเคลื่อนวิชาชีพครูภาษาไทย เพื่อสร้างเยาวชนที่มีความแหลมคมทางปัญญาและมีคุณธรรมอย่างยั่งยืนในอนาคต

แนวทางการวิเคราะห์และประเมินความเรียงสะท้อนคิด (สำหรับผู้ตรวจประเมิน) ผู้ตรวจประเมินระดับอุดมศึกษาควรมองหาร่องรอยของ "การสะท้อนคิดระดับวิพากษ์" (Critical Reflection) ซึ่งหมายถึงการที่ผู้สอบไม่เพียงแต่เล่าเหตุการณ์แบบผิวเผินว่าเกิดอะไรขึ้น (What happened) แต่สามารถวิเคราะห์หลังถึงสาเหตุ (Why it happened) และเชื่อมโยงเข้ากับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ การสะท้อนคิดที่ยอดเยี่ยมน่าจะแสดงให้เห็นถึงความตระหนักรู้ว่า การสอนภาษาไทยและการประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่านคือเครื่องมือทรงพลังในการสร้างความยุติธรรมทางสังคมและหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ (Schön, 1983)

ตัวอย่างสาระสำคัญในความเรียงระดับ "ดีเยี่ยม" (Exemplar Snippets)

ในประเด็นที่ 1 (การรื้อถอนและสร้างใหม่): ผู้สอบสะท้อนว่า "ข้าพเจ้าเคยเชื่อว่าข้อสอบที่ดีคือข้อสอบที่วัดความจำหลักภาษาได้แม่นยำ แต่เมื่อได้ออกแบบข้อสอบสถานการณ์ PISA เรื่องพลวัตทางวัฒนธรรม ข้าพเจ้าพบจุดบกพร่องของตนเองว่า คำสั่งในข้อสอบของข้าพเจ้ายังมีความกำกวม ทำให้เด็กกลุ่มอ่อนเกิดภาวะข้อมูลล้นทะลัก (Information Overload) ประสบการณ์นี้สอนให้ข้าพเจ้ารู้ว่า ก่อนจะวัดกระบวนการคิดขั้นสูง ครูต้องเชี่ยวชาญในการสร้างนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ให้ผู้เรียนเสียก่อน"

ในประเด็นที่ 2 (พลังของเครือข่าย): ผู้สอบสะท้อนว่า "ในอดีตข้าพเจ้ามักปิดประตูสอนและแก้ปัญหาเพียงลำพัง แต่เมื่อได้นำกระดานคำตอบของนักเรียนมาเปิดเผยในวง PLC ข้าพเจ้าได้เรียนรู้การลดอัตตา (Ego) การรับฟังคำชี้แนะจากเพื่อนครูช่วยให้ข้าพเจ้าแยกแยะ 'ข้อบกพร่องทางคุณธรรม' ออกจาก 'ข้อบกพร่องทางปัญญา' ได้อย่างเฉียบขาด ซึ่งเปลี่ยนมุมมองของข้าพเจ้าจากการสอนเพื่อตัดสินผล เป็นการสอนเพื่อพัฒนาอย่างแท้จริง" (Darling-Hammond & Snyder, 2000)

ในประเด็นที่ 3 (ก้าวต่อไป): ผู้สอบสะท้อนว่า "ข้าพเจ้าขอตั้งพันธสัญญากว่า จะไม่กลับไปใช้วิธีการประเมินแบบดั้งเดิมที่ดีกรอบความคิดผู้เรียนอีกต่อไป ข้าพเจ้าจะใช้ห้องเรียนภาษาไทยเป็นบ่อหลอมวิจารณญาณ โดยใช้ตัวบทที่ทันสมัยเพื่อฝึกให้นักเรียนรู้เท่าทันโลก และใช้การตั้งคำถามที่ลุ่มลึกเพื่อปลูกฝังพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าความฉลาดรู้ด้านการอ่านคือรากฐานสำคัญที่จะช่วยให้เยาวชนไทยเติบโตเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อบ้านเมืองได้อย่างสง่างาม"

การใช้แบบทดสอบหลังเรียนในลักษณะการแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์และการเขียนความเรียงสะท้อนคิดนี้ จะช่วยให้คุณจารย์สามารถประเมินสมรรถนะเชิงวิชาชีพของผู้เรียนได้อย่างรอบด้านและลึกซึ้ง เครื่องมือเหล่านี้จะเป็นกลไกสำคัญในการรับประกันว่า หลักสูตรพัฒนาครูภาษาไทยได้ผลิตบุคลากรที่มีวุฒิภาวะทางวิชาการและพร้อมที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้แก่ระบบการศึกษาไทยอย่างแท้จริง

8.4 เกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) สำหรับแบบทดสอบหลังเรียน

การประเมินสมรรถนะขั้นสูงของวิชาชีพครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการเป็นผู้นำทางวิชาการและการจัดการเรียนรู้ที่ซับซ้อนตามกรอบ PISA 2025 ไม่สามารถใช้วิธีการให้คะแนนแบบองค์รวม (Holistic Rubric) ที่อาจเกิดความลำเอียงหรือใช้อคติส่วนตัวของผู้ประเมินได้ เกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อวินิจฉัยและจำแนกความเชี่ยวชาญของผู้เข้าอบรมออกเป็นมิติต่างๆ อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ (ศิริชัย กาญจนวสี, 2556) เกณฑ์การประเมินนี้ได้รับการออกแบบมาให้สอดคล้องกับข้อสอบเชิงสถานการณ์ในหัวข้อที่ 8.2 และความเรียงสะท้อนคิดในหัวข้อที่ 8.3 อย่างเป็นระบบ เพื่อให้คุณาจารย์ผู้สอนสามารถใช้เป็นมาตรฐานวัดคุณภาพทางวิชาชีพได้อย่างเที่ยงตรง

โครงสร้างของเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบสำหรับแบบทดสอบหลังเรียน แบ่งออกเป็น 4 ระดับคุณภาพ ได้แก่ ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) ระดับ 3 (ดี) ระดับ 2 (พอใช้) และ ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง) โดยมีมิติการประเมินที่ครอบคลุมสมรรถนะหลัก 3 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มิติที่ 1 ทักษะการนิเทศแบบชี้แนะและการเป็นกัลยาณมิตรในวง PLC (Coaching and PLC Facilitation Skills) มิติดังนี้มุ่งประเมินความสามารถในการใช้คำถามกระตุ้นคิด (Cognitive Coaching) และการบริหารจัดการความขัดแย้งหรือความท้อแท้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) ผู้เข้าอบรมสามารถออกแบบคำถามปลายเปิดเพื่อชี้แนะทางปัญญาได้อย่างแหลมคมและเป็นธรรมชาติ คำถามช่วยให้เพื่อนครูมองเห็นข้อบกพร่องในสถาปัตยกรรมคำถามของตนเองได้โดยไม่รู้สึกลูกถูกต่อว่าหรือถูกประเมินคุณค่า มีการแสดงความเข้าใจ (Empathy) อย่างลึกซึ้ง และสามารถนำเสนอแนวทางแก้ปัญหามุมมอง PLC ที่เป็นรูปธรรม สร้างสรรค์ และมีทฤษฎีการจัดการเรียนรู้รองรับอย่างสมบูรณ์แบบ (Costa & Garmston, 2015)

ระดับ 3 (ดี) ผู้เข้าอบรมสามารถตั้งคำถามเพื่อชี้แนะเพื่อนครูได้ดี มีความพยายามในการเป็นกัลยาณมิตร แต่บางคำถามยังมีลักษณะของการชี้นำคำตอบหรือแฝงการตัดสินอยู่บ้าง สามารถนำเสนอแนวทางแก้ปัญหามุมมอง PLC ได้อย่างสมเหตุสมผล แต่ยังขาดความคล่องตัวในการอธิบายความเชื่อมโยงกับทฤษฎีทางการศึกษา

ระดับ 2 (พอใช้) บทสนทนาหรือคำถามที่ใช้มีลักษณะเป็นการให้คำแนะนำโดยตรงหรือเป็นการสั่งการมากกว่าการกระตุ้นให้เกิดการสะท้อนคิด แนวทางแก้ปัญหามุมมอง PLC เป็นเพียงการแก้ปัญหามุมมองเฉพาะหน้า ขาดการมองภาพรวมของระบบนิเวศการจัดการเรียนรู้

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง) ไม่สามารถแสดงบทบาทของผู้นิเทศแบบชี้แนะได้ ใช้ถ้อยคำในเชิงตำหนิหรือด่าว่าตัดสินความผิดพลาดของเพื่อนครู และไม่สามารถนำเสนอแนวทางแก้ปัญหามุมมองที่มีประสิทธิภาพเพื่อขับเคลื่อน PLC ได้

มิติที่ 2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางยกระดับความฉลาดรู้ PISA 2025 ควบคู่กับคุณลักษณะ 4 ประการ มิติดังนี้มุ่งประเมินวิสัยทัศน์ในการบูรณาการการอ่านเชิงวิพากษ์เข้ากับการสร้างความเป็นพลเมือง

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) ผู้เข้าอบรมสามารถวิเคราะห์ข้อบกพร่องทางปัญญา (Cognitive Deficit) และข้อบกพร่องทางคุณธรรม (Moral Deficit) ของผู้เรียนจากสถานการณ์จำลองได้อย่างแยกขาดและแม่นยำ พร้อมทั้งสามารถเสนอนวัตกรรมการสอนซ่อมเสริมที่บูรณาการการอ่านระดับประเมินและสะท้อนคิด เข้ากับ

การสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดีได้อย่างกลมกลืน ทรงพลัง และไม่เป็นการยึดเยียดเนื้อหา (OECD, 2024)

ระดับ 3 (ดี) ผู้เข้าอบรมสามารถวิเคราะห์ข้อบกพร่องของผู้เรียนได้ถูกต้อง เสนอแนวทางการสอนซ่อมเสริมที่สอดคล้องกับโครงสร้างความรู้ด้านการอ่าน แต่การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายยังมีลักษณะที่ค่อนข้างแยกส่วน หรือยังเห็นรอยต่อที่ไม่ผสมผสานเป็นเนื้อเดียวกันกับวิชาภาษาไทย

ระดับ 2 (พอใช้) ผู้เข้าอบรมสามารถระบุปัญหาของผู้เรียนได้เพียงผิวเผิน แนวทางการสอนซ่อมเสริมยังคงเน้นการสอนแบบบอกเล่าหรือการท่องจำหลักธรรม ไม่สอดคล้องกับกระบวนการคิดขั้นสูงตามกรอบ PISA และไม่สามารถสร้างสรรค์แนวทางที่ตอบสนองต่อพลวัตของสังคมได้

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง) ไม่สามารถเชื่อมโยงปัญหาในชั้นเรียนเข้ากับกรอบ PISA หรือคุณลักษณะ 4 ประการได้เลย แนวทางแก้ปัญหาที่นำเสนอมีความคลาดเคลื่อนทางวิชาการและไม่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

มิติที่ 3 ความลุ่มลึกของการสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ (Depth of Professional Reflection)
มิตินี้ใช้ประเมินจากความเรียงสะท้อนคิด เพื่อตรวจสอบการเติบโตภายในจิตใจและพันธสัญญาของครู

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) ความเรียงสะท้อนคิดแสดงถึงวุฒิภาวะขั้นสูงสุดของการเป็นนักปฏิบัติที่รู้จักสะท้อนคิด (Reflective Practitioner) มีการสืบค้นและวิพากษ์หรือถกเถียงความเชื่อเดิมของตนเองอย่างตรงไปตรงมา สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ที่ได้รับจากวง PLC เข้ากับทฤษฎีทางการศึกษาและบริบทความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างลึกซึ้ง พร้อมทั้งแสดงพันธสัญญาทางวิชาชีพที่มุ่งมั่นและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (Actionable Commitment) เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในห้องเรียน (Schön, 1983)

ระดับ 3 (ดี) ความเรียงมีการวิเคราะห์จุดเด่นและจุดบกพร่องในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของตนเองได้ดี แต่อาจยังขาดความลึกซึ้งในการเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม นโยบายระดับชาติ หรือผลกระทบระยะยาว พันธสัญญาทางวิชาชีพมีความชัดเจนแต่อาจกว้างเกินไปจนยากที่จะวัดผลการปฏิบัติ

ระดับ 2 (พอใช้) ความเรียงมีลักษณะเป็นการพรรณนาหรือเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องอบรมมากกว่าการวิเคราะห์เจาะลึกกระบวนการทางปัญญา ขาดการสะท้อนถึงอิทธิพลของกระบวนการ PLC ที่มีต่อการเปลี่ยนมุมมอง และพันธสัญญาทางวิชาชีพมีลักษณะเลื่อนลอย

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง) เขียนเพียงสรุปเนื้อหาที่ได้เรียนรู้มาโดยไม่มีการวิเคราะห์หรือตั้งคำถามกับตนเอง ไม่ปรากฏร่องรอยของการสะท้อนคิดเพื่อการเปลี่ยนแปลง และไม่มีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาวิชาชีพในอนาคต

การประยุกต์ใช้เกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบนี้ จะช่วยให้คณาจารย์สามารถให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้เข้าอบรมได้อย่างเจาะจง นำไปสู่การพัฒนาจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อนได้อย่างแม่นยำ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประเมินเพื่อพัฒนาศักยภาพอย่างแท้จริง (Darling-Hammond & Snyder, 2000)

การออกแบบโครงสร้างการทดสอบและประเมินผลในหัวข้อที่ 8 นี้ ถือเป็นจิ๊กซอว์ชิ้นสุดท้ายที่เติมเต็มความสมบูรณ์ของหลักสูตรพัฒนาศักยภาพภาษาไทย โดยเริ่มต้นจากหัวข้อ 8.1 ที่กำหนดวัตถุประสงค์และโครงสร้างการทดสอบอย่างรัดกุม เพื่อก้าวข้ามการวัดผลแบบท่องจำไปสู่การประเมินสมรรถนะการปฏิบัติงานนำไปสู่หัวข้อ 8.2 ที่ท้าทายผู้เข้าอบรมด้วยข้อสอบอัตนัยเชิงสถานการณ์จำลองความซับซ้อนในวง PLC ซึ่งเรียกร้องให้ครูต้องจัดเอาทักษะการชี้แนะทางปัญญาและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ออกมาใช้ จากนั้นในหัวข้อ 8.3 จึงเปิดพื้นที่ให้ครูได้สำรวจการเติบโตภายในจิตใจผ่านการเขียนความเรียงสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ เพื่อ

สร้างพันธสัญญาที่มุ่งมั่นในการสร้างสรรค์ห้องเรียนภาษาไทย และถูกกำกับคุณภาพด้วยหัวข้อ 8.4 ผ่านเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบที่มีความเที่ยงตรงและเป็นวิทยาศาสตร์ การร้อยเรียงกระบวนการทดสอบทั้งหมดนี้เข้าด้วยกัน ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องยืนยันความสำเร็จของหลักสูตร แต่ยังเป็นกลไกอันทรงพลังภาพที่เปลี่ยนครูภาษาไทยให้กลายเป็นผู้นำทางวิชาการ ที่พร้อมจะหล่อหลอมเยาวชนให้มีความฉลาดรู้ด้านการอ่านที่แหลมคม และมีคุณลักษณะอันประเสริฐตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา เพื่อเป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคมไทยสืบไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แนวทางการดำเนินงานตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา รัชกาลที่ 10*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ทิตินา แคมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศิริชัย กาญจนวสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. (พิมพ์ครั้งที่ 7.) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Costa, A L, & Garmston, R J. (2015). *Cognitive coaching A foundation for renaissance schools* Rowman & Littlefield.
- Darling-Hammond, L., & Snyder, J. (2000). *Authentic assessment of teaching in context*. Teaching and Teacher Education, 16(5-6), 523-545.
- Edmondson A. (1999). *Psychological safety and learning behavior in work teams*. Administrative Science Quarterly. 44(2) 350-383.
- Joyce, B, & Calhoun, E. (2010). *Models of professional development A celebration of educators*. Corwin Press.
- Hargreaves, A, & Fullan, M. (2012). *Professional capital Transforming teaching in every school* Teachers. College Press.
- OECD. (2024). *PISA 2025 reading framework*. OECD Publishing.
- Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books